

Årgang 22 nr. 4 2011

SLEKT OG DATA

Medlemsblad for DIS-Norge

Finn spor etter forfedrene på kirkegården!
Datatilsynet: « Bildene som er problemet »
Har DIS-Norge solgt sjela si?

Medlemsblad for DIS-Norge.
Utkommer med 4 nummer
pr år

Abonnement for bibliotek og
liknende institusjoner kan
tegnes for kr 400,- pr år

Annonser kan tegnes ved
henvendelse til kontoret
kontor@disnorge.no
Tlf: 22 33 30 30 mandag-fredag
9-15

DIS-Norge
Postadresse/besøksadresse:
Øvre Slottsgate 2B
0157 Oslo

Redaktør:
Aina Johnsen Rønning,
slekt-og-data@disnorge.no

Neste nummer sendes ut i
slutten av mars 2012. Siste
frist for levering av stoff er 15.
februar 2012

Opplag: 9 300
Produksjon og trykk: 07
Design: Grongstad Grafiske

ISSN 0803-0510
www.disnorge.no

Leder

Julen står for døra. Vi er inne i vinterperioden her nord. Tiden er velegnet for samvær og kos innendørs. Møte mellom mennesker og prat er grunnlag for innsamling av nye slektshistorier og dermed videreutvikling av egen slektshistorie.

Samtidig gir denne høytiden oss ofte anledning til å tenke på dem som ikke lenger er sammen med oss. De fleste er på kirkegårdene selve julaften eller en av dagene i nærheten. De tar med blomster og kranser og det tennes lys. Dette er en skikk som har tradisjoner og som viser at vi fortsatt har dem i tankene – de som har gått bort.

Det er mulig å "besøke" graver som ligger langt unna deg ved å bruke Gravminner i Norge. Vi jobber nå med å utvikle Nye Gravminner i Norge. Etter at nær 2,5 millioner gravminner er registrert og nær halvparten av dem er avbildet, er det bygget opp en formidabel database. En database som er i meget flittig bruk og som gir mange slektsforskere data om slektninger inn i nær fortid.

Dette er et arbeid som er tuftet på dugnad. Mange flittige mennesker har trasket rundt med fotoapparat, knottet på PCer, administrert og kontrollert. Og mange flere er det behov for slik at databasen en dag omfatter samtlige eksisterende kirkegårder med de gravminnene som fins der. Da vil vi være over i en vedlikeholdsfase med oppdatering og utvidelser basert på nye gravferder. Der er vi ennå ikke.

Men Gravminner har vokst kraftig, blir mye bruk og har nyttig informasjon. Dette betyr også at gårsdagens løsninger ikke lenger er tilstrekkelige. Men det var neppe noen som hadde trodd at dimensjonene skulle bli slik

Foto: Aina Johnsen Rønning

de er blitt da de første løsningene ble valgt.

Vi trenger et mer robust system som både gir bruker og administrator det begge trenger. Og vi trenger flere frivillige som kan være med både på det å samle inn informasjon og bilder, men også for å drifte systemet slik at vi blir mindre sårbare og mer fleksible.

Gravminner er en egen industri, de fins i nær sagt alle former og med symboler og figurer du kan velge. At det også fins "motetrender" på denne fronten får man raskt inntrykk av ved å se på nyere gravsteiner og sammenligne dem med litt eldre steiner.

Det er en viktig jobb vi gjør også ved å ta vare på historikken. Gravsteiner er ganske solide, men de har intet evig liv. Etter et bestemt antall år blir de fjernet og forsvinner. Noen få overlever og blir faktisk vernet. De blir kulturminner.

Vår aktivitet med fotografering gjør at alle steiner får et videre liv i den digitale verden. Dette er også en viktig funksjon Gravminner i Norge gir oss.

Vinteren er tiden for å sitte inne med PC, sommeren er tiden for å skaffe flere bilder til Gravminner i Norge. Bruk helgedagene til å søke i Gravminner og se om ikke du også kan bidra med noe til dette prosjektet.

Ønsker dere alle en riktig god jul og et riktig godt nytt år.

Torill Johnsen
leder

Redaktørens leder

Det tok ikke mange uker i redaktørstolen før jeg forstod at DIS-Norge hadde ekstremt aktive og engasjerte medlemmer. Ikke bare er folk flinke til å sende inn artikler og historier, de er også brennende opptatt av slektsforskning. Det tok dermed ikke lang tid fra blad nummer tre kom ut, med en gammel annonseavtale og CD fra Myheritage, til debatten på slektsforumet gikk varm. Flere mente DIS-Norge hadde solgt sjela si for noen annonsekroner.

Til å være en organisasjon med 10.000 medlemmer er DIS-Norge underadministrert så det holder. En gammel dugnadskultur ligger bak, man vil helst at de brennende sjeler skal jobbe gratis til beste for slektsforskningen. Slegt og Data har vært et dugnadsblad med veldig varierende kvalitet opp gjennom årene. Å sette en erfaren journalist til redaktørjobben var et steg på veien til å profesjonalisere bladet. Fremdeles lages bladet for knapper og glansbilder, men vi er på vei.

Neste steg på veien er å melde bladet inn i Fagpresseforeningen og knytte det opp mot redaktørplakaten, tekstreklameplakaten og Vær Varsom-plakaten. Da vil også annonsene bli en del av en redaksjonell vurdering, og man vil ikke kunne koble redak-

sjonell omtale med annonsering. Bladet vil gå over fra å bli et «menighetsblad», til å bli et redaksjonelt produkt. Det betyr også at styret i DIS-Norge vil få mindre kontroll over Slegt og Data.

Selv om bladet legges under redaktørplakaten betyr ikke det at alle vil være fornøyd med bladet til en hver tid. Selv de mest profesjonelle medieaktørene begår overtramp. Det betyr heller ikke at bladet vil ha en høy kvalitet alltid. For å få til det kreves ressurser. Mye mer ressurser enn man i dag er villige til å legge inn i bladet. Det viktigste steget da er å ansette en redaktør på heltid. Før det skjer vil bladet uansett være prisgitt ressurspersoners overskuddskapasitet.

Aina Johnsen Rønning
redaktør

Foto: Torgrim Rønning

Innhold

Mye å lese ut av gravminnene	4
Tore - fremdeles "på sporet"	14
Har DIS solgt sjela si?	20
Dis-Norge drar til USA i september	24
Gjenforent av gammelt bilde	38
Datatilsynet: "Bildene som er problemet"	40
Slektsforskerdagen markert mange steder	42
Den norske folk i 1814	44

Forsiden

Gravminnene både på nett og på kirkegårdene kan fortelle oss mye om våre forfedre. Familiegravsteder gjør det mulig å bevare gravminnene i mange generasjoner, også i Norge.

Mye å lese ut av gravsteinen

AV AINA RØNNING

Anders Gustavsson har i en mannsalder forsket på norske og svenske gravsteder, og kan fortelle hva man kan lese ut av gravsteinene.

Det er ikke bare store forskjeller mellom hvordan man har gravlagt nordmenn de siste 300 årene – det er også forskjeller mellom begravelseskulturen i Norge og Sverige. Fremdeles endrer kulturen seg, for eksempel er minnesteiner av ny opprinnelse.

Vi møter Gustavsson på kontoret sitt ved Universitetet i Oslo. Han pendler mellom professorstilling her i Norge, og hjemstedet i det gamle norske Bohuslen. Det har han gjort i årevis. Det holder ikke å bare se på ett lands gravferdstradisjoner. Det er mye spennende å tolke ut av forskjellen mellom to relativt like land.

– I Norge er det ikke slik at sjelen befinner seg i graven. Det er en oppfatning som er vanlig i Sverige, og som fører til at det blir veldig viktig for de pårørende å ta vare på graven. Mens det i Norge er slik at gravferdsetaten steller gravene, er det ikke vanlig i Sverige å la andre ta seg av det arbeidet. Derfor har minnelundene vært populære i Sverige. Om man ikke har tid til å stelle graven selv, så velger man en minnelund for sine kjære. Samtidig har man også i

Sverige erfart at det er besværlig å ikke ha en grav å gå til. Nå er det ikke uvanlig at man selv i minnelunder setter ut steiner eller plater med navn på. Tidligere stod navnene bare i en bok, sier Gustavsson.

Det var først på 1900-tallet at kirkegårdene begynte å bli viktige i Skandinavia. Før det tok man ikke noe særlig vare på gravene eller minnesmerkene. Man lot bare gresset gro, og kirkegårdene var rett og slett beiteområder for sauer. Trekorsene var enkle og råtnet fort, og graven var ikke noe sted man dro for å minnes den døde. De rike ble begravd inne i kirken, eller rett utenfor. I Sverige ble det forbudt å begrave folk inne i kirken, og de rikes graver flyttet utenfor kirken – men ikke på nordsiden. Det var den "vonde" siden, mens sør var et godt sted å bli begravd. Først ut på 1900-tallet ble kirkegårdene viktige, også for de som ikke var de rike i bygda. De store statuene og bystene man ser i Norge og Danmark, finner man imidlertid ikke i Sverige.

Etter hvert ble trekorsene byttet ut med kalksteiner. Så kom jernkorsene – særlig i jernbygdene. Med steinindustrien på slutten av 1800-tallet kom kirkegårdssteinene. På 1900-tallet kom det en regulering både i Sverige og Norge om at alle steinene skulle være like høye. I 1997 ble det igjen friere – nå er det lov å ha både høye og brede steiner, med foto eller annet for å minnes den døde.

Familiegraver er en fin måte å bevare gravminnene på i generasjoner

Mens man i Norge har strenge krav for hvor lenge man kan beholde gravplassen, er det vanlig at gravstedene blir liggende i Sverige i generasjoner. Det er rimelig å feste i Sverige, og man kan fornye i 25-årsperioder så lenge man vil. Gravsteiner som det ikke betales feste for, blir ikke ødelagt som i Norge, men settes opp mot kirkemuren. Det er med andre ord enklere å være slektsforsker i Sverige.

Gustavsson har sett nærmere på symbolene som inngraveres på steinene. Her er det tydelige trender.

– I Norge forsvant yrkestitlene sent, jeg har sett titler på steiner helt til 90-tallet. Det ville ikke ha skjedd i Sverige, der man gikk over til symboler. Som et instrument dersom den avdøde var musiker. Også fritiden kan symboliseres, som en hund dersom man har vært hundeelsker hele livet.

– Når man går på kirkegården og ser på eldre graver er tittelen med. Er det slik at tittelen alltid ble skrevet, eller var det bare de som hadde en "finere" jobb som tok med tittelen.

– Da det forekom tok man alltid med tittelen. Det var en måte å vise sosial tilhørighet på, sier Gustavsson.

Et problem både i Sverige og Norge er at kvinnene ofte ble utelatt på gravsteinene i eldre tid. Bare unntaksvis – som når mannen døde på havet, fikk kvinnen sin egen gravstein. Senere ble kvinnen

I tidligere tider var det ikke uvanlig at også «vanlige folk» fra borgerskapet fikk byster og statuer på gravstedet sitt. Etter at man i mange år har måttet forholde seg til strenge regler for hvordan gravstedet kan se ut, er det igjen lov til å utforme gravsteiner med bilder, relieffer eller byster.

nevnt – men bare med mannens etternavn. Pike-navnet ble unntaksvis nevnt – når hun kom fra en bedrestilt familie og man ønsket å vise det.

– Hvordan tror du trendene blir fremover?

– Vi ser at minnesteinene kom på 90-tallet, for eksempel fellesbautaer over omkomne sjømenn og fiskere. I eldre tid var det veldig viktig at man ble begravd i viet jord, nå er det viktigere at folk har et sted å gå til, særlig ved minnehøytider. Det er til og med blitt slik at ulykkessteder markeres – før personen er gravlagt. Så viktig er det å ha et sted å gå til. Denne trenden begynte i Tyskland, siden katolikken har mer tro på at sjelen finnes ute i naturen. Trenden med fotografi på gravsteinen kommer også fra kontinentet, og dette kommer nok til å bli vanligere fremover. At navnet skrives med den avdødes håndskrift, slik vi så det på 80- 90-tallet, tror jeg imidlertid ikke kommer igjen, sier Gustavsson.

Kjenner du til en spesielt interessant gravstein eller inskripsjon? Send inn bilde til Slegt og Data. To heldige innsendere får en bok av Anders Gustavsson tilsendt.

Sier mye om de pårørende

AV AINA RØNNING

Kirken i Os kommune krevde at gravsteinen ble fjernet på grunn av inngraveringen: «Min elskede pøbel». – Det er strenge normer for hvordan gravminner skal se ut, samtidig som at det er et spillerom for personlige valg innenfor disse rammene, sier Sverre Andreas Fekjan. Han har skrevet en masteroppgave om hvordan disse normative rammene har endret seg gjennom tiden.

- Når hun hadde gode perioder i sykdommen og hadde energi til det, fant hun hele tiden på sprell. Hun var vår pøbel. Når vi kalte henne «pøbel» lyste det stjerner i øynene hennes. Hun elsket det, forklarer Anne-Karin Henne til Bergensavisen. Hun reagerer sterkt på at kirken sensurerte gravminnet til datteren:

– Dette mener jeg er krenkende og uverdig. Et gravminne er en personlig greie for familien og Nathalies nærmeste. Kirken skal ikke bestemme hvordan min datters gravstein skal se ut, sier Henne som til slutt gikk med på å sette pøbel i anførselstegn.

Uskrevne regler

Fekjans masteroppgave beskriver hvilke symboler og tekster som har blitt brukt på kirkegårdene. Gravminnet er i dette perspektivet ikke bare blir en kilde til kunnskap om den avdøde, men også om de pårørende.

– Jeg har gjort en beskrivende analyse av hvordan bruken av symboler, minnetekster og lovverket han endret seg i praksis på en gravplass. Denne beskrivelse kan i neste omgang kaste lys over forholdet mellom skrevne og uskrevne regler for bruk av gravminner. De uskrevne reglene konkretiserer det som i lover og vedtekter er uttrykt som et påbud om "sømmelighet". At det faktisk er strenge uskrevne regler for hvordan et gravminne skal se ut blir først synlig når noen bryter med disse reglene,

og gravminnet aktivt blir sensurert, slik artikkelen om «min elskede pøbel» illustrerer», sier Fekjan.

Rekonstruerer identitet

Vitenskapelig beskrives gjerne gravminner som en måte de gjenlevende kan forholde seg til den avdøde på. Valg av gravminne og gravminnesymbolikk kan betraktes som en rekonstruksjon av den avdødes identitet, som knytter den døde til et sosialt fellesskap. Dette fellesskapet består først og fremst av det nettverket den gravlagte befant seg i mens vedkommende ennå var i live. På kirkegårder, der de samme symbolene gjerne er brukt på mange gravminner, dannes det også et fellesskap på bakgrunn av like eller lignende symboler, uavhengig av om det var etablert et eget sosialt fellesskap mellom de gravlagte mens de levde. Blant de pårørende dannes et fellesskap av de som gjenkjenner hva symbolikken refererer til. I følge Martin Wangsgaard Jürgensen har det, siden midten av 1700-tallet, som regel vært de pårørende som har satt opp gravminnene. Slik sett kan gravminner, ved å fungere som en rekonstruksjon av den avdøde, også betraktes som en selvpresentasjon av de pårørendes identitet. Symbolet får dermed en dobbel funksjon ved å betegne den avdøde samt å forene og avgrense gruppen av pårørende. På flere gravminner er det imidlertid tydelig at det er satt av plass til gjenlevende ektefelle. I slike tilfeller blir det også et perspektiv at den gjenlevende ektefellen forbereder gravminne over seg selv, noe som forsterker elementet av selvpresentasjon. Gravminnet i seg selv, samt symboler og minnetekster kan i denne sammenhengen beskrives med det engelske begrepet 'family heritage', som på norsk kan oversettes til 'familiekulturarv'. Familiens gravminner er en del av familiens kulturarv, familiens symbolspråk, og er den konkrete manifestasjon av hvordan familien har forholdt seg til sine avdøde medlemmer.

Før 1800-tallet ble gjerne folk fra eliten begravd inne i kirken, mens allmuen ble begravd på kirke-

gården. På kirkegården var det gjerne enkle trekors som ble brukt som gravminner, mens det inne i kirkene ble hengt opp epitafier – gravskrifter. Disse epitafiene fremstilte gjerne den avdøde som et moralsk eksempel til etterfølgelse for menigheten. Et mulig perspektiv på gravminner, er å se på dem i tradisjonene etter epitafiene. Det vil si at gravminner på liknende måte som epitafiene, om enn ikke like direkte, reflekterer moralske idealer. En side av dette er krav man gjerne finner i kirkegårdsvedtektene om at gravminnene skal være 'sømmelige' og ikke 'støtende'. Det interessante er at det ikke er presisert nærmere hva som er sømmelig eller støtende, sier Fekjan.

Sverre Andreas Fekjan i aksjon på Møllendal kirkegård. Bildet er tatt av Lars Atle Lauvås.

I Oslo har man en egen historisk minnelund: Vår Frelses gravlund. Her ligger en rekke kjente norske kunstnere, politikere og krigshelter. De 4500 bevaringsverdige gravminnene vil aldri bli fjernet.

Mangler 300 gravplasser

AV AINA RØNNING

DIS-Norge har i flere år registrert gravplasser i gravminnedatabasen sin. Man er ikke helt i mål, men nesten. De fleste gravminnene er registrert med bilde – til glede for etterkommerne.

Renathe-Johanne Wågenes er prosjektleder for gravstedsregistrering i DIS-Norge. Hun opplyser at vi i dag kjenner til 2107 gravplasser i Norge. Av de mangler det 300 i databasen til DIS-Norge.

– Men antallet er fortsatt stigende da vi fortsatt finner nye gravplasser. Av de vi kjenner til er 1805 ferdig registrert. Totalt er 1074 gravplasser ferdig registrert med bilder. Vi har 234 gravplasser som er

under registrering og fotografering. 299 er ferdig registret, men under fotografering. På 13 gravplasser foregår det fotografering, men ingen registrering. Disse vil bli registrert på et senere tidspunkt. 313 gravplasser er ikke påbegynt verken fotografering eller registrering, så det er disse som det haster å få gjort noe arbeid med, sier Wågenes.

Renathe-Johanne Wågenes. Foto: Fame

DIS-Norge har også minnesmerker med i databasen, minnesmerker som innehar personnavn. 202 kommuner er registrert med minnesmerker pr i dag. Dette er helt klart et lite tall og forventes å stige betraktelig tror Wågenes.

Trenger flere folk

Arbeidet til DIS-Norge er ikke over når de siste 313 gravplassene er registrert. En god del av gravplassene bør etter hvert blitt oppdatert.

– De eldste er fra ca 1996, så det er på tide å ta en oppdateringsrunde. Dette arbeidet er betraktelig letter enn å foreta den første registrering/fotografering. De som ønsker å hjelpe til med dette vil få veiledning. Vi vet av erfaring at det med fordel er greit å være to på en oppdateringsjobb. Når en gravplass oppdateres vil man f.eks føre på om gravsteinen er blitt fjernet siden forrige registrering. Men ingen navn som er blitt registrert vil bli slettet selv om gravminnet er blitt fjernet, sier Wågenes.

Det er frivillige som fotograferer og gjør en god del av registreringen av gravplassene. Dugnadsånden i DIS-Norge er stor. Store deler av registreringen kommer pr i dag også fra kirkevergene.

– De fleste kirkeverger gir oss kopi av lister over

hvem som ligger gravlagt hvor. Dette er til stor hjelp når vi skal fotografere og gjøre den endelige ferdigstilling av registreringen. Dessverre er det ikke alle steder vi får kopier, der må vi ta jobben med først fotografering og så registrering. Det er ingen automatikk i at kirkeverger sender oppdaterte lister til oss senere. Vi må evt. etterspørre dette og det er ikke noen rettighet at vi skal få det. Her må vi håpe på det beste, sier Wågenes.

Hvis man lurer på status på en bestemt gravplass er det bare å se på informasjonsfeltet som står under hver enkelt gravplass på Gravminner i Norge.

Det skal være gravstedskoordinator i alle lokallag. Disse skal kunne bidra med veiledning og opplæring. Ønsker du å bidra, ta kontakt med koordinator i ditt lokallag. Oversikten finnes under Gravminner i Norge, Om prosjektet, Organisering. <http://www.disnorge.no/cms/organisering>

Spørsmål og svar til arbeidet finnes under Gravminner i Norge, Om prosjektet. Her finnes også veiledning til fotografering og registrering. Alle som skal være med på prosjektet bør lese dette først. Gravferdsregistreringen ønsker seg dessuten flere fotografer.

Mange gamle gravsteiner har vakre bilder og symboler. De kan ha religiøs betydning, eller rett og slett symbolisere yrket til den som er gravlagt.

Fester ”eier” graven

AV AINA RØNNING

En grav kan festes i 60 år uten at man tar den ytterligere i bruk. Fester eier gravsteinen og bestemmer over graven. Andre slektninger blir ikke varslet når festekontrakten går ut.

Har du noen gang tenkt at du gjerne skulle ha betalt for å bevare en grav som betyr ekstra mye for deg? Det er fester som bestemmer, men det kan være verdt å ta en telefon og høre. Alle kommuner har et kirkekontor, og de vet når festetiden løper ut og hvem som fester. På Oslo Gravferdsetat sine sider har de til og med lagt ut dato for når festetiden er ute. Sjekk på hjemmesidene til ditt gravferdskontor om også de har denne søkemuligheten.

Man kan ta over en grav

Det koster et par hundrelapper i året å feste en grav. Når fredningstiden på 20 år er over kan man feste graven videre 5 år av gangen – i ytterligere 40 år til uten å gravlegge flere i samme grav. Kun en

person får beskjed om at kontrakten er i ferd med å gå ut, og det er fester. Gravansvarlig kan bare være en person.

– Når festetiden er ute, sender vi varsel til festeren om at festetiden er ute. Festeren står fritt til å overføre festet til en annen person. En nær slektning kan overta festet etter at det har gått ut og graven ikke er festet bort til en annen for ny gravlegging, opplyser Stein Olav Hohle, driftssjef i Oslo kommune Gravferdsetaten.

Steinene knuses

Blir graven slettet uten samtykke fra fester knuses steinene etter 6 måneder. Gravsteinene er fester eiendom, og man kan hente steinen om man ønsker det. Gjenbruk av gravminner er mulig, og på for eksempel på Vår frelsers gravlund i Oslo får man kjøpt grav med gammelt gravminne hvor de opprinnelige navnene er slipt bort.

På 90-tallet var det populært å bruke navnetrekket til den avdøde. Selv om denne gravsteinen er fra 2006, er dette ikke lengre vanlig.

– Det blir nok rimeligere å pusse opp et gammelt gravminne enn å kjøpe et nytt. Samtidig får man noe som har et mer historisk preg. De står på lagre på de fleste gravlundene og kirkegårdene i Oslo, sier Stein Olav Hohle.

De fleste gravminnene blir imidlertid verken gjenbrukt eller hentet. Randi Kornbakk i Gravferds-etaten i Oslo opplyser at det ikke er mange som henter steinen når de sier opp graven.

– Vi kjører bort og knuser nesten alle steinene, oppsummerer Kornbakk.

Historiske graver bevares

Rundt omkring i landet bevares en rekke graver uten at fester involveres. Dette er graver som har historisk verdi, enten fordi folk døde på en spesiell måte (for eksempel i en stor ulykke), fordi selve graven er unik eller fordi man ønsker å bevare graven av kulturhistoriske grunner. I Oslo har man en egen historisk minnelund; Vår Frelses gravlund. Her ligger Ibsen, Bjørnson og Munch begravd bare noen meter fra hverandre, og du finner gravene til en unik forsamling av politikere, diktere, komponister og krigshelter. Gravlunden ble tatt i bruk sommeren 1808, og den første gravlagte var presteenken Anna Thulesius. Først i 1864 ble det oppført kapell på gravlunden. I 1911 var gravlunden full. Etter den tid ble det bare opprettet nye gravsteder der festetiden hadde utløpt. Etter 1952 er det ikke opprettet flere gravsteder. Men fra og med i år er det igjen mulighet for å skaffe seg en urnegrav på Vår Frelses gravlund. Gravlunden har over 4500 bevaringsverdige gravminner som ikke vil bli fjernet etter festetiden for graven har gått ut. De som beholdes blir stående

på den opprinnelige graven. Grunnen til at man fikk denne historiske kirkegården er prosaisk. Alle som ikke hadde råd til å betale festeavgiften på Vår Frelses gravlund ble begravd andre steder. Dermed oppstod et klasseskille, og Vår Frelses gravlund fikk et eksklusivt preg og det ble bygget mange staselige familiegraver. Gravlunden ligger midt i Oslo og er et rolig pustehull i en travel storby, vel verdt et besøk enten du har en historisk kjendis i slekta eller ikke. Dagens kjendisgraver må man lete hardere etter. Wenche Foss er for eksempel gravlagt sammen med sin ektemann, Thomas Stang og sønnen Christian «Tommeliten» August., på Ullern kirke i Oslo, - under en heller unnselig stein.

Egne gravlunder for noen

Ikke bare historiske personer har egne gravlunder. I Oslo er det graver for romfolket på Alfaset gravlund og en stor dronninggrav på Vestre gravlund. Muslimer er gravlagt på Gamlebyen gravlund, Klemetsrud og Høybråten kirkegård. Offiserer i Frelsesarmeen har eget gravfelt på Vestre gravlund. I Bodø har DIS-Norge vært pådriver i å få fredet de to siste sjøsamiske gravene, og over hele landet finner man egne gravsteder for noen grupper. Slekt og Data vil gjerne høre det dersom du har en spesiell gravlund i ditt lokaldistrikt.

Slektsforsker møte i Sverige

TEKST OG FOTO: NINA HESTEM BERGGREN

Rundt 50 personer fra begge sider av grensen møttes på Svensknorsk släktforskar möte i Karlstad, den første i sitt slag. DIS-Norge tar opp stafettpinnen og inviterer til Norsk-svensk slektsforsker møte i 2013.

Odd Marthinsen fra DIS-Østfold, som holdt et meget interessant foredrag om svenskeinnvandringen til Østfold på 1800-tallet. Utredning om vandringen mellom Sverige og Norge kom i kjølvannet av et annet prosjekt om arbeidsinnvandring mellom Danmark og Sverige. Resultatet av dette arbeidet kan man i dag finne på digitalpensjonatet under Østfold fylke og Kyrkjebøker; Innflytta svenskar til Østfold 1812-1920, takket være Østfold Historielag. Kirkebøkene innflyttingslister har flere registrerte svensker enn det som går frem av folketellingen. Noe av dette kan skyldes at det ikke alltid står Sverige i fødested rubrikken i folketellingen. Det finnes mer enn 77 måter å skrive Sverige på i en telling, og da har jeg ikke tatt med de som skrev Sverige med C – eller oppga fødested som Arvika, Skee el. Det må også sies at mange svensker flyttet på seg, til andre kommuner eller fylker eller returnerte til Sverige – og som dermed kan ha falt ut i folketellingene.

Hvem var så disse svenskene som emigrerte/migrerte til Norge? De var hovedsakelig hardtarbeidene og nysomme menn som søkte arbeid, mens det var dårlige kår og større klasseskiller i Sverige. De ble bl.a. kalt lersvenser eller grågjess, og kom ofte vandrende med skreppa fra Bohuslän, Dalane eller Dalslands traktene i mars måned for å få sesongsarbeid i Østfold og Hedmarken. Det var også mange som tok med seg hele familien og flyttet mer permanent til disse områdene, men også til Oslo og Vestfold for å nevne de største innflyttingsområdene. Nå må det også sies at det nok også var nordmenn som reiste til Sverige, men de tok sjeldnere med seg familien. Arbeidet var oftest å

finne som tømmerfløtere, på sagbruk, i teglverksindustrien og i steinbrudd.

Sentrale kilder

Per-Øivind Sandberg, tidligere arkivar i Statsarkivet i Oslo og Hamar fortalte om ulike kilder til svensk norsk familieforskning. Svensker som bodde ved grensen kunne søke nøddåp av barn i norske kirkehus. Folk flyttet ofte til slekt og familie over grensen for noen år av gangen. Dessverre brant mange kirker ned i grenseområdene pga av krigenes herjinger, man bør derfor også huske å sjekke nærliggende kirker for å lete etter sine aner.

Andre informative registre i forbindelse med forflytninger kan være Landpistalens/lensmannens papirer som inneholder flytteprotokoller i forbindelse med arbeidsvandring (1890-1943), politiarkivene hvor man kan finne flytting mellom byene/stedene, Fogdenes pass protokoller som inneholder informasjon om alle som forflyttet seg på lovlig måte i perioden mellom 1805 og 1860, eller Skysstasjonsprotokollene som man skrev seg inn i ved overnatting i losjier langs reiseveien.

De svenske husforhallshøringene i Sverige, kan ofte vise seg nyttige i tillegg til folketellinger og manntallslister. I tillegg finnes det mye materiale om svensker, ofte med personlige opplysninger og slektstavler, i norske domsstolspapirer - rett og slett fordi de ofte ble rettsfulgt av norske myndigheter. Disse protokollene finnes i Tingbøker /Justisprotokoller helt fra 1600-tallet og fremover. Ulempen er at de ikke har noe registre, og at man bør kunne lese gammel gotisk håndskrift.

Prestenes attestsamlinger kan også være svært informative, da alle som skulle gifte seg i Norge måtte ha gyldig attest med fødsels- og døpssted. Dessverre er mye av disse papirene gått tapt, da prester hadde lov til å ødelegge papirer de ikke lenger hadde brukt for. Andre kilder er dødsbo og offentlige skifteprotokoller, da skifte var påbudt dersom det gjaldt arv over landegrensene. I kom-

munearkivene kan man finne info om mer sosiale forhold og om skolene, i tillegg finnes det utallige private arkiver som kan gi mer informasjon om grensehandelen.

Egen amerikapakke

Thomas Kvarnbratt fra Värmlandsarkivet fortalte hvordan man kan forske på samhandel på tvers av grensene rundt 1900-tallet. Värmlandsarkivet har gitt ut en bok "Naboliv" som kan være en nyttig håndbok for de som søker slekt på tvers av grensen i Hedmark og Varmland.

Dersom man ønsket å dra over til Amerika, var det mange som sendte brev til agenter om spørsmål vedrørende reisen. En brevsamling fra agenturet Brødrene Larson i Sverige holder på å bli digitalisert, samtidig nevnes det at i arkivet på Hamar finnes en brevsamling fra Ringsaker. Dersom man ville unngå militærtjeneste eller av en annen grunn ønsket å forlate moderlandet Sverige, var det mange som kjøpte seg en "Amerika veste" i Norge, Danmark eller Tyskland. Pakken inneholdt alle handlinger som trengtes for å dra over. Det var mange svensker som dro over fra Fredrikstad og Oslo, og noen kom ikke videre men bosatte seg i Norge i stedet. Så dersom du ikke finner en svensk ane som angivelig skulle til Amerika, så kan det hende at du finner ham i Norge, Danmark eller Tyskland. Man bør også sjekke om de kan ha dødd på gjennomreisen eller til sjøs.

Når man snakker om folk som reiser, er det naturlig å tenke på Romani-folket, eller de Resande som de kaller dem i Sverige. De har vært i Skandinavia siden 1500-tallet, og har ofte vært/er håndverkere og musikanter. Kristina Lindholm fra Bohuslän museum holdt et flott foredrag om en arkeologisk utgraving av Snarsmoen, en by på nordkysten av Gøteborg, som var bebodd av resande fastboende i minst 50 år (1860-1907). De resande var ofte handelsfolk, med hest og kjerre eller båt – og var både en reisende og stedfast folkegruppe på en gang,

som holdt seg for seg selv. De har ofte blitt beskrevet som Tater, Skojar eller Sotan for å nevne noen.

Byttet gjerne navn

Uansett hvem som dro hvor, så var det ikke uvanlig at man endret navnet for å "passe" inn i normen hvor man kom. Norske navn kan derfor ha blitt forsvensket, og motsatt. I Sverige beholdt man ofte slektsnavnet i flere generasjoner, mens de i Norge som regel skiftet etternavn etter gården man bodde på. Dersom de flyttet på seg, medførte dette ofte et navnebytte. I Sverige har de også tatt soldatnavn som etternavn, noe som egentlig er litt rart i og med at de ofte var ironisk ment. En kort person kunne f.eks få tilnavnet rask. En annen artig ting jeg lærte var at bakere ofte kunne ta nytt navn når de ble mestere...

Dette er en forkortet versjon av en artikkel som stod i siste nummer av DIS-Vestfolds medlemsblad, DIZ

Tore – fremdeles ”på sporet”

TEKST OG FOTO: ODDVAR MUNRO-JENSSEN

Siden 1996 har mange samlet seg rundt fjernsynet for å se Tore Strømøy forene familiemedlemmer i programmet «Tore på sporet». Gjennom bakgrunnshistorier har seerne blitt nærmere kjent med personene og gjennom kamera har seerne fulgt dem på

reise for å treffe familien for første gang. Mange har lurt på hvordan programmet blir laget, hvordan redaksjonen går fram for å finne etterlyste familiemedlemmer og hvordan det er å jobbe med slike saker.

Jeg gjorde en avtale med Tore Strømøy og dro til

Tore Strømøy har hjulpet flere titalls nordmenn å finne egne slektninger, men sin egen slekt kan han ikke forske på. – Da jeg kontaktet DIS første gang ga de meg hele oversikten over slekten min. Da er det ikke mer igjen å forske på, jeg har alt på papiret, sier Strømøy.

NRK på Tyholt i Trondheim for å få svar på spørsmålene mine.

– *Du har holdt på med «Tore på sporet» siden 1996. Var det du som fikk ideen til programmet?*

– Det startet med at vi laget en dokumentar om en russer som bodde på Levanger, og som var funnet i Bymarka i Trondheim tre år etter at andre verdenskrig var over. Russeren forklarte at han ikke visste at krigen var over, og bodde siden på Levanger. Etter en artikkel i et ukeblad der han sa at han ville finne familien sin og reise tilbake til der han kom ifra, snakket jeg med han og vi ble enig om at vi skulle lete etter slektningene hans. Vi fant en søster som bodde i Odessa i Ukraina. Vi fant også landsbyen hans og slektninger som bodde der. Før vi kom så langt at vi skulle reise tilbake til Ukraina døde han. Det ble ikke noe gjenforening, og det var sårt for slektningene som hadde gledet seg til at han skulle komme. Det viste seg at han hadde en datter som han ikke hadde så mye kontakt med, og vi reiste med henne til Ukraina for å møte familien. De kjørte med bil på dårlige veier til den lille landsbyen for å møte familien. Det var stor glede men samtidig trist at han aldri kom tilbake. Programmet var sendt som «Fakta på lørdag». På mandag hadde de programkritikk der de ansatte her på huset fikk si sin mening om programmet. De slaktet programmet. Dagen etter kom målingene og det viste seg at det var nesten en million tv-seere som hadde sett programmet og det var sjeldent for et «Fakta på lørdag» program. Det var også det best likte tv-programmet siden målingene startet.

Slaktet av sine egne – elsket av seerne

Jeg spurte om han fikk noe tilbakemeldinger fra tv-seerne etter «Fakta på Lørdag»-programmet.

Tore svarte at de fikk en del henvendelser, særlig fra folk som lette etter slekt i Russland. Da så de at det var et behov for et program om gjenforening.

Han fortalte også om bakgrunnen for programkonseptet.

– Journalist Per Jevne i Adresseavisa som hadde lett etter slektninger i Russland var med på «Fakta på lørdag» programmet. Han hadde sett flere europeiske program som handlet om gjenforening. Her i landet hadde Erik Bye også hatt slike program. Men vi ville gjøre noe mer enn å bare sitte i studio og gjenforene. Vi ville reise og fange opp lengsler og drømmer. Slik startet ideen om programmet. Det var Bjørn Sand (kjent som Stutum) som jobbet i underholdningsavdelingen i Oslo som kom med forslaget om å kalle det «Tore på sporet». Da jeg la fram forslaget for sjefen min her på huset sa han at du skal ikke ha noe program der du promoterer navnet ditt. Men det var et godt forslag og programmet fikk det navnet da det kom på luften noen år senere.

Valgt før Frelsesarmeen

Det ble lagd en trailer på tv og i etterkant av den kom det masse henvendelser. Fremdeles strømmer det på med brev og telefoner fra folk som leter etter slektninger. Det er mange gode historier, rare historier og historier som man nesten ikke kan tro er sant. Det er også folk i utlandet som leter etter slekt i Norge, og de blir ofte henvist til Tore Strømøy. Ofte ligger henvendelsene på bordet hans før Frelsesarmeen blir kontaktet.

– *Dere får en henvendelse fra noen som spør «Kan dere finne faren eller moren min»? Fortell litt om hvordan dere går frem for å finne hvor de har reist?*

– Det er avhengig av hvor mange spor vi har. Vi går gjennom brevet for å se om det er noe ledetråder der, og kontakter avsender for å få mer informasjon. Utenom sporene må vi også bruke fantasien. Vi har ikke råd til å reise ut for å lete, så vi sender masse e-post til det landet de tror at personen er for å se om vi får napp. Ofte er det en som kan hjelpe oss og andre ganger får vi ikke napp. I dag bruker vi internett og det har gjort det enklere for oss i forhold til tidsbruk. Vi har ikke funnet så mange via nettet, men noen er funnet i telefonka-

talogen, sier Tore og legger til at alle muligheter blir prøvd. De prøver nye vinklinger og kontakter aviser og tv-stasjoner. Noen saker har det tatt flere år å løse og noen er fremdeles uløst. Men det er ikke alltid de kan etterlyse noen. Eksempel fedre hvis det viser seg at de har familie og ikke vet at de har unger «på si». Der må de være litt forsiktig.

God hjelp fra DIS

Når vi spør om det hender det at de ikke finner noen, svarer Tore at det dessverre hender. De bruker «haglegeværteorien» der de starter med mye og ender kanskje opp med noen få spor. Folk tror at de kan løse hva som helst og henvender seg. En skrev til Tore og spurte om han kunne finne faren til dattera hennes som hun hadde vært sammen med en kveld. Det eneste hun husket var at han var mørkhåret. Hun lurte på om Tore kunne finne han i USA.

- Vi må ha spor å gå etter. Når tiden har gått og sporene er i ferd med å viskes ut blir det straks vanskeligere, sier Strømøy.

- *Leter dere bare etter nålevende personer eller også etter de som er døde?*

- Vi vil helst ha de i live. Om noen leter etter en av foreldrene og finner ut at begge er døde kan det hende vi finner nålevende søsken. Det er jo det programmet handler om. Men det hender at vi må gjøre som dere slektsgranskere, gå tilbake i tiden for å finne felles utgangspunkt der to greiner går sammen. Da går vi på en ny grein for å finne familien. Da har vi hatt god hjelp fra DIS. Jeg er ikke noen slektgransker så jeg søker hjelp til å finne den informasjonen jeg trenger for å lete opp personer.

- *Hender det at du kommer over informasjon som er taushetsbelagt?*

- Det skjer, men vi forteller ikke alt. Hvis vi har funnet en skurk som har mye på samvittigheten er det ikke sikkert at det er nødvendig å fortelle det hvis det ikke har noen betydning for historien.

- *Du får mange henvendelser fra folk som ønsker å finne faren sin som var tysk soldat under andre verdenskrig. Er slike saker utfordrende?*

- «Tore på sporet» skal være et program der det skal fortelles en historie i tillegg til at folk møtes.

Tema omkring tyskerunger har vi tatt opp og det er en historie det er viktig å få fortalt. Vi har vist en historie der hun som fant faren sin ble jaget. Dette gjør inntrykk, men er en del av virkeligheten. Vi er ikke redd for å ta opp dette. Vi mener at folk kan ha godt av å vite hvordan dette er og hvordan andre har det. Programmet har prøvd å gjenspeile mange slike situasjoner og tatt opp tema omkring tyskerunger, adopsjon, utvandring og flyktninger. Dette forsøker vi å ta opp gjennom å fortelle små enkle historier.

Mens folk flest ser at historiene har flere sider ser media bare den ene siden. Når vi lager en sak om en som leter etter sin tyske far handler det ikke bare om å lete etter faren, men å fortelle historien om hvordan de har hatt det og hvordan de har det slik at vi skal få litt kunnskap om det.

- *Hvordan er det for barna å møte slektningene? Her er det jo mye følelser inne i bildet, som savn og sinne.*

- Livet består jo av opp- og nedturer så det er sånn det er for alle. Noen har snakket om at vi bør ha psykologer og kriseteam. Men skal vi ha det begynner det å bli litt rart. Vi som lager programmet har ikke hatt behov for det, og jeg har heller ikke hørt at noen av deltakerne har hatt behov for å snakke med psykolog i etterkant av programmet. Noen syns at det er ille at folk skal vises fram i slike situasjoner, men folk vil stå fram på tv. Det er det samme som at du skal gifte deg. Du vil ikke gifte deg i en kjeller, men vise fram bryllupet og den nye kjæresten din. De vil vise at de har funnet far eller mor, «Jeg har en familie». Dette inspirerer også andre som er i samme situasjon. Det er mange som ikke kommer så langt at de finner familien sin, men de kan glede seg over at det er mange som har funnet den, forklarer Strømøy.

- *Er det noen historier du husker veldig godt og som har gjort inntrykk på deg?*

- De første historiene jeg var med på husker jeg jo veldig godt. Den første jeg husker var da jeg var i Korea med en jente som heter Hanne fra Trondheim som fant sin biologiske mor og far og to søsken. Jeg har fremdeles kontakt med Hanne og flere av de som har vært med i «Tore på sporet».

Mange historier har gjort inntrykk på meg. Skal jeg nevne en til, må det bli da vi reiste til Chile med en som heter Raoul og som ikke hadde vært hjemme på nesten tyve år. Han hadde flyktet fra militærregimet og ble reddet ut av fengselet av en norsk ambassadør. Han skulle reise tilbake etter at militærregimet var styrtet. Det som gjorde mest inntrykk var ankomsten. Selv om Raoul hadde gyldig pass ble han behandlet veldig dårlig av de som satt i passkontrollen. Grunnen var at passkontrollørene hadde vært på «feil side». Den samme behandlingen opplevde han i toll. De likte nok ikke at han kom tilbake. Et annet inntrykk som også har festet seg var skrikene som vi hørte da vi så familien hans som sto og ventet. Der sto to søstre og broren som han ikke hadde sett på atten år. Også bestemora hans hadde møtt fram. Da forsto jeg hva de hadde gått glipp av i alle disse årene, og at det er en grunn til at mange flykter. Hadde ikke situasjonen vært slik den var, hadde de blitt i hjemlandet sammen med familien sin, sier Strømøy.

Dårlig samvittighet for det meste

– *Hvordan har det vært å jobbe med dette over så mange år?*

– Jeg er jo «Tore på sporet», og det blir jeg også kalt. Jeg har jo fått et nytt navn. Jeg behøver bare å si «Tore på sporet» så vet alle hvem jeg er. Jeg har blitt en reisende i gode historier og gjenforeninger og det har vært morsomt og givende. Men det er mye å tenke på, og jeg er en som har dårlig samvittighet for det meste. Jeg har jo tenkt litt på hvordan det går det med dem, hvordan de har det og om dette går bra.

Det er også slitsomt når pressen skal «halshugge meg» hver gang jeg lager et program. Selv om jeg har skjønt at det de skriver om meg selger, så tar det på når jeg leser på førstesiden i riksavisene at jeg er en satan og en ondskapsfull fyr. Det har vært både positivt og negativt å leve med alle historiene og folkene som forventer mye av deg hele tiden. Jeg hjelper jo folk med å bli gjenforent med familien sin så det er trivelig. Det har også vært perioder der jeg har vært sliten. Jeg har vært mye på reise, og det har gått ut over familien, sier Strømøy.

– *Nå har du snakket mye om å hjelpe andre med å finne slekt, men hva med din egen slekt? Har du drevet med slektsgransking?*

– Det har jeg ikke gjort. DIS sørget raskt og effektivt for at jeg ikke ble noen slektsforsker. Da jeg kontaktet organisasjonen første gang ga de meg hele oversikten over slekten min som de hadde rotet opp på data. Da er det ikke mer igjen å forske på, jeg har alt på papiret. Skulle jeg lett videre måtte det vel bli etter Adam og Eva, men de vet jeg ikke om står så mye om. Jeg skjønner at det er mange som er fascinert av det og syns at det er spennende å lete etter slektninger. Også de som ikke leter har behov for å vite noe om slekten. Det blir nesten som et tre. Er greinene lange nok står treet stødigere. Mange merker nok det, de får tilhørighet til familien og føler stolthet over hva de har utrettet, sier den joviale trønderen som faktisk har vært med på å gi ut slektsforskerbok sammen med Finn Karlsen.

– Derfor er det kanskje ikke så rart at mange tror jeg er ekspert på slektsforskning. Når jeg får slike henvendelser blir de sendt videre til folk som er med i DIS. Derfor gjelder det å ha gode venner og hjelpere i slektsforspermiljøet. De er fagfolk og jeg lar dem ta den jobben når de hjelper meg. Boka er en håndbok i slektsforskning. Det er Finn Karlsen som er eksperten og som skal ha æren for den faglige delen om slektsforskningen. Jeg skrev en del historier fra «Tore på sporet» og hvordan vi leter i dag. Det var morsomt å være med på å skrive boken, men jeg skal ikke ta æren for at jeg kan det her. Jeg kan noe og kan fortelle hvordan du skal lete, men selve jobben må jeg ha noen andre til å gjøre. Boken fikk terningkast seks så jeg tror boken er bra. Men som sagt, det er nok takket være Finn Karlsen som skrev den første delen. Jeg holder meg bakerst i boken, sier Strømøy beskjedent.

Studiobilde fra rundt 1908 av familien: Bak: Fru Egidius, Gudrun Negaard, Ragnhild Galtung, hennes sønn Lauritz Fredrik Galtung. -Foran: sønn Egidius, Henrik og Johanne Negaard, Ragnhild og Gunvor Galtung.

Ta vare på gamle bilder!

TEKST: KARI LARSEN

Det er mye slekt i gamle bilder – særlig hvis det finnes tekst til bildene. Men er man tilstrekkelig gammel selv, kan man jo skrive ned det man vet!

Min interesse for gamle bilder startet for alvor da glassplate-negativene til bestemor dukket opp fra intet. De hadde befunnet seg på Universitetet i Bergen, utlånt til Knut Fægri (1909-2001), som skulle prøve å finne ut av dem, siden han var sønn til bestemors kusine Gudrun Stoltz, som var med på noen av bildene. Bestemor, Gudrun Negaard, f. Hilmers, var født som Michaelsen i Vadsø i 1883, men ble adoptert av apoteker Hilmers og frue, og de flyttet til Bergen der han drev apotek Ørnen i Nygårdsgaten.

Vi overdro bestemors glassplater til Universitetsbiblioteket i Bergen, mot at jeg og mine søstre fikk kopi av bildene på CD, og med løfte om at vi skulle bidra til å finne ut mest mulig om dem. Vi supplerte

Fægri's liste med tekst til bildene og info blir stadig oppdatert etter at bildene ble lagt på nett på <http://www.ub.uib.no/bilder/>. Skriver man GHN i signaturfeltet, dukker de 197 bildene opp. De er fra hele Europa, men mest fra Bergen og Paradisalléen 20, som er mitt eget barndomshjem.

Etter hvert har jeg oppdaget at noen av bildene finnes i andre av hennes gamle album med litt tekst til. Da siste ledd i min mors generasjon døde, overtok jeg to av bestemors album, og der fikk jeg hjelp fra kommentarer hun hadde skrevet. Men jeg har mange album og har funnet ut at det er svært nyttig å nummerere sidene og skrive alt jeg vet om bildene i et Word-dokument slik at de blir lett søkbare.

Venner er en del av slektshistorien

Noe jeg har strevd med en stund og funnet flere steder, er bildene fra Særvold på Os. Det var der Bergensfamilier med god råd tilbrakte somrene.

Bildet er fra Særvold, Os i 1909 Henrik Negaard til venstre, Johanne Negaard til høyre Lauritz Fredrik Galtung bak. T.h. Ragnhild Galtung med barna Ragnhild (v.) og Otto (h) på fanget. T.v. Fru Egidius med Gunvor Galtung ved siden av og en sønn midt foran

Paviljongen er fra klosteret i Petschinga, men hvem er avbildet på Paviljongen i finstasen?

Og noen av dem som var sammen med bestemor og hennes barn rundt 1908-1909 var Galtung- og Egidius-familiene. Folketellingen 1910 har hjulpet meg med å finne navn på de fire Galtung-barna og deres mor Ragnhild, men jeg finner ikke Egidius (mor og sønn) der. Forresten har jeg begynt å legge en del venner og bekjente av foreldre og beste-foreldre inn i mitt slektsprogram. Da kan jeg holde oversikt over deres etterkommere og lettere finne navn på avbildede personer. Jeg kan dessuten finne frem til nålevende personer som kan hjelpe meg med å identifisere sine slektninger. Venner er en del av mine forfedres historie!

Få hjelp av andre

Jeg fant fort ut at det var en god idé å få hjelp av andre. Men da måtte jeg legge ut bilder på et relevant sted som mange oppsøkte. Jeg prøvde meg på origo.no og valgte en eksisterende sone, kalt Fotomuseum Bergen, siden mange av bildene fra bestemor og Harald Wesenberg var fra Bergens-området. Der fikk jeg mye hjelp, men også litt ris, siden noen av mine ukjente bilder viste seg å være fra andre steder på Vestlandet og til og med fra Stockholm. Så da opprettet jeg selv "Fotomuseum Vestlandet" og la ut noen bilder der. Det er ikke like mye aktivitet der som på Bergens-sidene, men jeg har fått god hjelp der også.

Den mystiske trepaviljongen

Jeg lette lenge etter info om et mystisk bilde av mange mennesker på et øde sted rundt en åpen trepaviljong med kuppel, spir og mange klokker. Bildet fant jeg løst i min mormors fotoalbum. Det var klistret på et ark som kan ha vært en side i et annet album en gang. På internett fant jeg ut at korset på toppen var russisk-ortodoks. Men ingen søkeord kunne gi meg et tilsvarende bilde. Det slo meg at dette måtte være fra Finnmark eller Russland, selv om bestemor hadde hatt lite kontakt med sin biologiske familie fra Vadsø. Kan hende var bildet en arv etter hennes søstre som flyttet til Nesttun i voksen alder?

Etter en lang tenkepause der jeg jobber med andre bilder, kommer jeg på at hennes biologiske Michaelsen-familie finnes avbildet i fotoarkivet til Finnmarksbiblioteket, så jeg slår opp der, og finner den samme paviljongen! Riktignok uten personer og tatt i en litt annen vinkel. Jeg kontakter Sonja Sitala som jobber med bilder på Finnmarksbiblioteket, og hun kan fortelle at det er fra klosteret i Petschinga. Sitala vil prøve å finne ut hvem de 21 personene som er avbildet er. Personene på bildet er pent antrukket; damene med store hatter. Og helt foran sitter en som kanskje er prest i klosteret. Han har et stort skjegg og er helt mørkkledd. Jeg har bilder av de fleste av bestemors søsken og halvsøsken – til sammen 14 personer – men ser ingen likhet med noen av disse. Kanskje leserne har et tips?

Har DIS-Norge solgt sjela si?

AV AINA RØNNING

Det ble en opphetet debatt på Slektsforum etter utgivelsen av forrige nummer av Slegt og Data.

Årsaken var annonsen og CD-en med slektsprogrammet "Family Tree Builder". Å sende installasjons-cd med bladet gir langt på vei inntrykk av en anbefaling av programmet, mente flere.

"CD-en er ein ting.... han kan gje "inntrykk av". Men fellesannonsen ("Slegt & Data & My Heritage") på baksida og den kritikklause skamrosen over to sider rett før kan vanskeleg tolkast som noko anna enn at DIS-Norge tilrår dette programmet på det varmaste. Asbjørn reknar med at dette er noko "My Heritage" har betalt for. Er det det? Dersom ja, er dette kopling mellom annonsør og tekst som er bannlyst i journalistiske organ. Rett nok er ikkje

medlemsbladet eit journalistisk produkt, men tekstreklame er likevel uheldig for omdømet.

Dersom nei, vert spørsmålet kvifor DIS-Norge skulle ta stilling til og tilrå eitt kommersielt produkt framfor mange andre. Heretter vert det vanskeleg å ha noko tiltru til testar DIS-Norge skulle gjere av slike program", postet Ivar Ertesvåg i forumet.

Egeninteresse av å skryte?

Det ble også stilt spørsmål til om hvorvidt anmelderne hadde egeninteresse av å rose produktet opp i skyene, eller om noen av styremedlemmene i DIS-Norge hadde det.

"Jeg har bistått med dugnadstimer for å oversette programmet til norsk, sammen med flere andre norske ressurser. Dette har jeg også gjort for andre programmer. Jeg har ingen økonomiske relasjoner til verken programmet eller denne utgivelsen, så denne sammenhengen ser jeg ikke som problematisk. Utover dette, bruker jeg programmet for utskrifter av diagrammer og lister, og bruker ellers Brothers Keeper til å administrere mine data, da det er dette programmet jeg har brukt siden starten på min personlige slektsforskning. At jeg har benyttet MyHeritage er ene og alene på grunn av at jeg som it-interessert prøver mange nye programmer, og syntes dette var et svært spennende produkt. Jeg rapporterte flere feil i programmet til utviklerne i Israel, og ble deretter spurt om jeg kunne tenke meg å delta i oversettelsesarbeidet til norsk" svarte styrerepresentant Tormod Engebu.

Ikke alle var like kritisk til artikkelen. "Den refererte artikkelen på s.44 mener jeg skal leses som Fanden leser bibelen om den tolkes dit hen at DIS-Norge gir ut CD'en som det programmet foreningen anbefaler", svarer Alf Christophersen og oppfordret de andre til å se det positive med at slektsprogrammer og andre programmer omtales og heller bruke tiden til å gjøre slektsregistreringene bedre.

Nøye prosess i styret

– DIS-Norge hadde i sin tid en god og detaljert gjennomgang av slektsprogrammer. Denne ordningen ble avvirket for noen år siden både fordi lederen av testingen ga seg, men også fordi vi mente de fleste slektsprogram i dag er så gode at "smak og behag" blir en viktigere faktor for valget. Funksjonaliteten de store programmene gir er ganske lik og når de tilfredsstillende GEDCOM eksport/import blir det brukeroppfatninger og brukerbehov som avgjør det endelige valget.

Også vi tillitsvalgte bruker ulike slektsprogrammer ut fra personlig valg og når vi på slektforskerdagen eller andre arrangement blir spurt fra medlemmer om hvilke program de bør velge, prøver vi å svare på best mulig måte. Når folk spør oss "Hva synes du jeg skal velge", er det utilfredsstillende å svare: "Test flere, legg inn data, ta ut rapporter og så videre." Det er ikke dette svaret nybegynnere er på jakt etter. Vi mener DIS-Norge må få en annen holdning til slektsprogram. Dette er faktisk det viktigste verktøyet for slektsforskeren. Vi i DIS-Norge må tørre å mene noe om emnet. Om dette skal være mange og gode omtaler og innspill fra brukere, eller andre løsninger – det har vi ikke svaret på i dag, sier Torill Johnsen som også svarer på kritikken i forhold til den nevnte annonsen:

– Tidligere i år fikk styret en henvendelse fra MyHeritage om distribusjon og annonse for deres program. Dette ble grundig diskutert i flere styremøter. To av styremedlemmene ble utpekt til å foreta en test av programmet og gi en uttalelse om dette. En uttalelse som også ble forelagt styret. Det var en grundig prosess der vi bestemte oss for å sende ut dette til medlemmene. Hvis andre program ønsker å framstille sitt produkt i Slekt og Data på en tilsvarende måte, er vi innstilt på det så lenge det blir betalt for denne tilgangen til alle medlemmene i DIS-Norge, understreker Torill Johnsen.

Faktaboks:

Slekt og Data er inne i en prosess der man ønsker å knytte bladet opp mot redaktørplakaten, Vær Varsom-plakaten og tekstreklameplakaten. Man ønsker også å melde bladet inn i Fagpresseforeningen. Her er utdrag av hva Vær Varsomplakaten sier om kobling annonser/redaksjonelt innhold.

Fra vær varsomplakaten:

- 2.6. Avvis alle forsøk på å bryte ned det klare skillet mellom reklame og redaksjonelt innhold. Avvis også reklame som tar sikte på å etterligne eller utnytte et redaksjonelt produkt, og som bidrar til å svekke tilliten til den redaksjonelle troverdighet og pressens uavhengighet.
- 2.7. Gi aldri tilsagn om redaksjonelle motytelser for reklame. Det som offentliggjøres, skal være et resultat av en redaksjonell vurdering. Sørg for å opprettholde det klare skillet mellom journalistikk og kommersiell kommunikasjon også ved bruk av pekere og andre koplinger.
- 2.8. Det er uforenlig med god presseskikk å la sponsing påvirke redaksjonell virksomhet, innhold og presentasjon.

Testamentering av slektsforskermateriale

AV PER-OLAV BROBACK RASCH.

Det har vært et ønske om å kunne testamentere slektsforskermateriale, slik at man ikke kommer i en situasjon hvor alt arbeidet man har jobbet med blir kastet eller gjemt bort, men i stedet kan komme slektsforskere og andre interesserte til gode. DIS-Norge satt derfor ned en gruppe ledet av Tore Vøien som skulle se på mulighetene for testamentering og tilgjengeliggjøring av slektsforskermateriale. Gruppen leverte sin anbefaling i vinter.

Sikre arbeidet for ettertiden

Som slektsforskere bruker man fort tusenvis av timer igjennom karrieren, hvis man kan kalle det det. Noen timer i uka blir fort et par hundre i året, og så har vi det gående. Det vil være synd om en slik innsats ikke ble bevart for ettertiden, spesielt hvis man har lagt ned mye arbeid innenfor spesielle områder og slekter som andre også kan ha nytte av. Bilder, brev og dokumenter fra eldre generasjoner med verdifulle beskrivelser og opplysninger er noe som gjerne ikke finnes i så mange eksemplarer, og er derfor noe man for all del må ta godt vare på. Det har dessverre vært flere eksempler på at slik verdifull informasjon har blitt kastet og brent i forbindelse med dødsfall og arveoppgjør hvor de som overtar ikke helt ser nytteverdien i det en slektsforsker bedriver og samler på. Det er derfor viktig at man som aktiv slektsforsker prøver å gi de nærmeste en forståelse for arbeidet man gjør for å sikre at det blir tatt vare på også etter at man selv er borte.

Testamentering

DIS-Norge har merket et økende ønske fra medlemmer om mulighet til å testamentere arbeidet sitt til organisasjonen. Dette gjelder både digitalt og fysisk materiale. Noen sitter på en stor slektsfil fra slektsprogrammet som de gjerne ønsker at skal være i gode hender også den dagen man selv ikke lenger

er tilstede. Andre har massevis av dokumenter og bilder etter sine eldre slektninger som det ønskes at blir tatt skikkelig hånd om. DIS-Norge forbereder nå muligheter for at slikt slektsmateriale kan testamenteres og gjøres tilgjengelig for slektsforskere og andre interesserte. Ønsket er at dette skal sikre at verdifulle og unike slektshistoriske opplysninger blir tatt godt vare på, og gi mulighet for de som ønsker det å få tilgang til. Det skal nå utarbeides en veiledning innenfor testamentering som vi håper å ha klar i løpet av neste år. Detaljene rundt dette er ennå ikke ferdige, men vil bli arbeidet med fremover. Når noe konkret er klart vil dette bli presentert.

Per-Olav Broback Rasch jobber med å utarbeide en veiledning for testamentering av slektsforskermateriale.

Studieforbundet kultur og tradisjon

DIS-Opplands leder Kjell Helge Moe representerte DIS-Norge under 10-årsmarkeringa i Vågå lørdag 3. september av at det er 10 år siden studieforbundet Folkekulturforbundet (nå Studieforbundet kultur og tradisjon) flytta fra Oslo til Vågå. Han overrekte DIS-Norges bok Lag slektsbok som gava til Studieforbundet kultur og tradisjon, og nytta høvet til å orientere om DIS-Norge. Markeringa var et ledd i et seminar Studieforbundet kultur og tradisjon hadde for sine fylkesledd m.fl. Fra DIS deltok Knut Bryn (varamedlem i styret for studieforbundet) og Jostein Valved (Oppland) på seminaret.

Økonomisk støtte

De som arrangerer kurs, seminar o.l. bør søke Studieforbundet kultur og tradisjon (se

Kjærsti Evjen Gangsø, daglig leder i Studieforbundet kultur og tradisjon fikk blomster under 10-årsmarkeringen. Foto: Kjell Helge Moe

<http://www.kulturogtradisjon.no/>) om stønad før kurset. Mange nytter dette godt, f eks i opplæring i husflid og dans. DIS-Norge er medlem i Studieforbundet kultur og tradisjon, men vi har hittil gjort oss liten nytte av det, opplyser Jostein Valved, sekretær i DIS-Oppland.

Leserbrev

I slekt og data nr 2/2011 skriver dere om DNA-prøver. Å sjekke sine nærmeste slektninger kan være bra nok, men jeg tror DNA-prøver vil kunne ha en mye større betydning for å finne slektskap til gamle slekter. Ett eksempel: I Rogaland er vi mange hundre som mener vi stammer ned fra Helliga Birgitta. Dette er omstridt. For å fastslå om dette er riktig eller ikke var det ønskelig hvis hennes etterkommere i Sverige var villige til å la seg DNA-teste. I denne og lignende saker tror jeg DNA-testing vil kunne få størst betydning. For å få aksept for dette tror jeg det ville være best om DIS-Norge tok initiativ.

Med hilsen
Rasmann Polden

Velkommen til ny USA- tur med DIS-Norge i 2012

Denne gang er det et reiseopplegg med en tilleggstur å velge mellom.

- Hovedturen: **15. – 26. september** starter i Minneapolis i Minnesota og slutter i Seattle i staten Washington.
- Etter turen kan de som ønsker det ta veien om Salt Lake City på vei hjem, avreise fra **Seattle 24. sept. med ankomst Norge 29. september.**

I Minneapolis vil dere få en omvisning i byen og tvillingbyen St Paul som er Minnesotas hovedstad. Søndagen kan de som ønsker det delta på gudtjeneste i den norsk-amerikanske kirken – Mindekirken. Dagen etter vil vi besøke St. Olav College i Northfield og kan der besøke arkivene til NAHA, The Norwegian-American Historical Association.

Turen går så til Sioux Falls i Sør Dakota og videre til gruvebyen Rapid City. En sjarmerende by med presidentstauer på gatehjørnene. Byen har også en kopi av Borgund Stavkirke. Lokale indianere vil underholde og gi oss et innblikk i deres liv i Sør Dakota.

Vi besøker Mt. Rushmore der de kjente presidentene George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt og Abraham Lincoln er hugget ut i fjellet. Vi ser så et fjellprosjekt under konstruksjon, av indianerhøvdingen Crazy Horse, og besøker indianermuseet her.

Fra Sør Dakota går turen til staten Montana, der vi bla. besøker byene Billings, Bozeman og hovestaden Helena. Vi stopper ved The Museum of the Beartooths i Columbus, et museum med mange norske gjenstander.

Fra Helena fortsetter vi til Seattle hvor vi besøker Sons of Norway og tar turen til den norske byen Poulsbo.

Det er en varierende landskap fra prærien i midtvesten, gjennom "The Black Hills" i Sør Dakota og fjellene i Montana til vestkystbyen Seattle.

Vi kjører gjennom 6 stater på turen: Minnesota, Sør Dakota, Wyoming, Montana, Idaho og Washington.

Det er mulig å avslutte reisen med en tur til Salt Lake City i staten Utah der mormonerne – som er dyktige slektsforskere - har sitt hovedsete.

Priser:

Hovedtur: 20.300,-

Hovedtur pluss Salt Lake City: 23.800

Enkeltramstillegg: 5.800,00

Tilslutning utenfor Gardermoen: 950,-

Påmeldingsfrist 10. Januar 2012.

Vi tar forbehold om endringer av programmet.

rootstech

rootstech

FAMILY HISTORY AND TECHNOLOGY CONFERENCE
FEBRUARY 2-4, 2012 SALT LAKE CITY

\$129 EARLY BIRD
REGISTRATION*

DISCOVER

emerging technologies and devices
to improve your research

LEARN

from hands-on workshops and
interactive presentations

COLLABORATE

with technology creators to advance
family history through technology

EDUCATE

technology providers
about your needs

*Early bird registration discount through
November 30, 2011. Full registration is \$189.

For more information, visit rootstech.org

2012 Sponsors

brightsolid

Archives

ancestry.com

ORACLE

Microsoft

apg

FS

DELL

BYU

BYU

Hosted by:

 FAMILYSEARCH

Slektsforskerskolen del 2

Bruk gravminnene

AV AINA JOHNSEN RØNNING

En uvurderlig kilde for slektsgranskere er gravminner. Her kan du ikke bare finne ut hvor slekta di ligger og når de døde, du kan også leke detektiv og finne andre slektninger som er gravlagt på samme område.

DIS-Norge har i mange år registrert gravminner og lagt den inn i en egen database. På <http://www.disnorge.no/gravminner> kan du søke i kirkegårder over hele landet. Er du ekstra heldig, finner du til og med bilder av gravsteinene til dine forfedre.

Det finnes flere måter å bruke gravminnene på. Enten kan du bla deg frem til det aktuelle gravstedet eller søke deg frem. Du kan gå inn via fylker og kommuner. Alle gravsteder er tilknyttet en gravplass som igjen tilhører en kommune og et fylke. Her kan du foreta søk på de ulike nivåene. Nivåene er hele landet, fylke, kommune og gravplass.

Vet du ikke nøyaktig hvor folk er gravlagt, kan du søke ved hjelp av stikkord. Følgende er søkbart: fornavn, etternavn, pikenavn, bosted, fødested, dødssted, kommune, fylke, bispedømme, prosti, prestegjeld, kirkesogn og gravplassnavn. Alle søkeordene må være med i resultatet. Eks. søkestreng: ole valen, gir alle poster der alle disse ordene er med.

Hvilken informasjon du finner avhenger av hvem og hvordan informasjonen er innhentet. Noen har lagt ut bilder, andre minnetekst. Er du heldig kan du også finne pikenavn og riktig tidspunkt for bisettelse. Husk at også her kan navn og opplysninger være notert feil, så det er alltid greit å sjekke i andre kilder om du har mulighet. Navn kan være skrevet på ulike måter, derfor er det lurt å bruke funksjonen "begynner med" istedenfor å skrive ut hele navnet slik du har fått det opplyst.

Lek detektiv

Skikkelig morsomt blir det å lete i gravminnene om man bruker detektivmetoden for å finne eventuelt andre slektninger som er gravlagt i samme grav, eller i graven ved siden av. Når du finner personen du er ute etter, noterer du deg nummer på felt, rad og grav. Deretter kan du gå ut av søket, og søke kun på felt og rad. Nå kan du se om det er personer som ligger i samme grad eller i omkringliggende graver som kan være i slekt med "din" person. Er du heldig kan du finne flere generasjoner i samme gravfelt. Kjenner du bare til pikenavnet kan du søke på fødselsår og se om du finner en fødselsdato som passer. Da kan du finne ektemannen og eventuelle barn i samme grav eller rad. For å kvalitetskontrollere at du har riktig slektning går du i kirkebøkene for å finne giftemålet, eller dåpen dersom det er barn liggende i samme grav. Når du skal legge inn opplysninger om gravminne i slektsprogrammet ditt må du huske å ta kopi av bilder/opplysninger og/eller notere ned ID-nummeret. Nettsiden er nemlig ikke fast!

Oslo gravferdsetat har en egen søketjeneste der det er enkelt å se hvem som ligger i samme grav. Her ser du også når festetiden på graven går ut. Dersom festetiden er gått ut, ligger opplysningene der, men du får ikke en like god oversikt over hvem som ligger/har lagt i graven.

Bruk utenlandske gravminnetjenester

Nettsiden findagrave.com er en fantastisk spennende nettside der brukerne har lagt inn ikke bare informasjon om hvem som ligger gravlagt hvor, men også linker til andre slektninger, bilder og kondolanser. Det er mange emigrerte nordmenn her,

så det kan godt hende at du finner din slekt, både nordmenn og amerikanere, dersom du har hatt noen amerikafarere i slekta.

En annen spennende tjeneste er den tyske <http://www.volksbund.de/graebersuche> Her er det oversikt over krigsgraver i hele Europa. Söker du på fødested eller navn kan du finne slektninger som er falt i krigen – selv om de ligger i graver for ukjente soldater. Er identiteten usikker og den falne er lagt i umerkede minnegraver, så er det registrert at personen antas å ligge her, men identifikasjonen er ikke 100 %. Du kan finne både nøyaktig sted for hvor den falne ligger, og bilder av steder der den er gravlagt.

Status: 210

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Det skjedde med meg det som skjer med de aller fleste slektsgranskere før eller senere. Maskinen min med slektsprogrammet og alle dataene døde. Av varme, visstnok. Heldigvis hadde jeg sendt en sikkerhetskopi til mamma («Jeg får jo ikke åpnet fila.» «Nei, det gjør ikke noe, jeg vil bare at du skal ha en backup hos deg»). Dermed var det bare å kjøpe meg en ny maskin, laste inn slektsprogrammet og kopiere inn sikkerhetskopien. Jeg knotet litt og klikket opp og ned og i mente før jeg klarte det. Men, jeg klarte det helt uten å tilkalle dataekspertisen i huset. Så enkelt at selv mor kan gjøre det.

Verre er det at jeg ikke klarer å komme videre. Selv ikke oldeforeldre klarer jeg å finne pikenavnet til. All respekt til de som finner mengder av informasjon i kirkebøker. Jeg forstår knapt hva som står der, og i 90 % av tilfellene må jeg lukke de digitale kirkebøkene med uforrettet sak. Mye mer irritert enn da jeg åpnet dem.

Nå gir jeg opp og tilkaller DIS-hjelp. Så får vi se hva det var jeg burde ha fått til, som jeg ikke klarte å få til. Jeg antar jeg kommer til å sitte igjen som den dummeste i klassen. Eller «face-palm», som ungene mine pleier å si hver gang noen (helst meg) er dum og dummere...

Bak fra venstre: Christoffer Bye, Knut Bryn, Jan Eri, Kjell Helge Moe, Torill Johnsen, Jan Hagenes, Per-Olav Broback Rasch, Foran fra venstre: Eva Erntsen, Anne Marie Sandhaug, Tom Marthinsen, Tore J. Mehl

Ledersamling i DIS-Norge

AV METTE GUNNARI

5. – 6. november var det ledersamling i DIS-Norge. Lagledere fra nesten samtlige 19 lag møttes i Øvre Slottsgate 2B til den årlige samlingen.

Ledersamlingen er et forum for lederne i lagene, styret i DIS-Norge, ledere for de faglige utvalgene og administrasjonen. Her diskuteres aktuelle tema, det informeres om "hva som skjer og skal skje" i organisasjonen og det forsøkes og "fylle på" med interessant stoff som kan skape motivasjon for videre arbeide.

Årets samling ble et vellykket arrangement hvor diverse saker sto på programmet.

Som den store organisasjonen DIS-Norge nå har blitt er det alltid behov for å diskutere videre utvikling og hvordan vi best skal gjøre oss fleksible for å kunne møte morgendagens utfordringer. Etter et innlegg fra Bernt Bull om temaet ble det en god debatt blant lederne som ga styret og vedtektskomiteen mange interessante tanker å ta med seg i det videre arbeidet.

Det andre store temaet på samlingen var kommunikasjon og sosiale medier. Nina Hanssen fikk med seg samtlige til å skrive leserinnlegg, noe som var både lærerikt og artig. God trening er det vi alle trenger. Videre foreleste hun om sosiale medier og hvilken betydning disse har for frivillige organisasjoner og da for DIS-Norge især.

Mette Gunnari informerte om medlemsutviklingen i DIS-Norge og hvordan vi best ønsker å drive vår medlemspleie slik at medlemmene får best mulig tilbud.

"Adopter en eidsvollsmann", samarbeidsprosjektet mellom DIS-Norge og Riksarkivaren ble grundig gjennomgått.

I tillegg til alt dette var det to svært interessante foredrag. Svenskenes immigrasjon til Østfold v/ Odd Marthinsen, DIS-Østfold og Billedbehandling v/ Hans-Olav Forsang, Pixellus.

Kulturvern på statsbudsjettet

I slutten av oktober deltok Kulturvernforbundet på to høringer i Stortinget i anledning komiteenes behandling av statsbudsjettet for 2012. DIS-Norge var av de medlemsorganisasjonene som deltok på høringene.

– Dessverre finner vi få lyspunkter på statsbudsjettet for kulturminnevernet. Det mest alvorlige for våre organisasjoner er at momskompensasjonsordningen ikke får tildelt økte ressurser som det er lovet. På høringene var vårt hovedbudskap grunnstøtte til alle frivillige kulturvernorganisasjoner, sier Louise Brunborg-Næss i Kulturvernforbundet.

Illustrasjonsfoto: Colorbox.com

Av kongeslekt?

Mange nybegynnere som slektsforskere og mer viderekomne også kan komme til å tro at de er i slekt med Harald Hårfagre.

Det ligger mange slektstavler på internett hvor det hevdes at slekten kan føres tilbake til kongeslekten fra vikingtiden.

Hvis man kan koble seg inn på en av disse slektene, er det "bevis" for at man har kongelig blod i årene. Kildematerialet for tiden før reformasjonen er svært sparsomt og ofte lite presist. Det var bare et par hundre tusen nordmenn som overlevde svartedauen, og mange slekter "døde ut", minner Carl Birger om.

Harald Hårfagre i en illustrasjon fra 1300-tallet i et islands manuskript som heter «Flateyjarbók». Fra Wikipedia.

Sikring av bilder på PC

Fem prosent av norske husstander sikrer data på sine PC-er, mens 99 prosent av familiebildene lagres på PC-ene. Mange vil oppleve tap av bilder når datamaskinen svikter.

Bildene kan lett sikres. Enten med sikkerhetskopiering, eller man kan søke hjelp hos profesjonelle som tar ansvar for bildene. For å unngå en generasjon uten bilder er det viktig at folk gjøres bevisst både problemet og løsningen.

JAN-ERI

Illustrasjonsfoto: Colorbox.com

Edvard Rieber-Mohn gav nylig ut boken «Grieg i musikkens by» om slekta til den verdensberømte komponisten.

Griegslekten og byvandring på 20-års jubileum

AV NINA HANSSEN

I forbindelse med DIS-Hordalands 20-års jubileum var Edvard Rieber-Mohn invitert til å fortelle om Griegslekten i Bergen. Her var det mange godbiter.

Det var kun 15 personer til stede i auditoriet i Bergen bibliotek da fylkeslagets leder Tore Mehl introduserte jurist og lokalhistorisk forfatter Edvard Rieber-Mohn.

Edvard Rieber-Mohn ga nylig ut boken «Grieg i musikkens by» om slekta til den verdensberømte komponisten. Han viser at Grieg-slekten er i flere generasjoner nært knyttet til symfoniorkesteret "Harmonien" som ble startet i 1765. Fortsatt avslutter festspillene i Bergen høytidlig med Griegs A-mollkonsert. Nordmenn og særlig bergenserne ser nærmest på Edvard Grieg som urnorsk.

Mer dansk enn norsk?

Rieber-Mohn forteller en historie om at Grieg ikke var så norsk som kanskje mange av oss hadde trodd. Hæ? Var Grieg mer dansk enn norsk? Skotske aner? Tysk? Rieber-Mohn har også med seg

nyheter i forhold til de skotske anene til Grieg som vi allerede har lest om.

- Målet for meg er å sette Edvard Grieg inn i en større slekts og kulturhistorisk sammenheng, men dette er ikke en komplett slektshistoriebok, skynder forfatteren å si foran de entusiastiske slektsforskerne. Bokens sentrale deler handler om Nina og Edvard Grieg, men for viderekommende slektsforskere er det fortsatt mange grener av slekten som han ikke vet så mye om. Blant annet har Edvards bror John Grieg og hans tyske kone en stor etterslekt. Og det er kanskje verd lete etter halvsøsken til Griegs far? Hinter Rieber-Mohn.

Rieber Mohn synes det er flott at enkelte i salen har forsket på Griegslekten og inviterer til dialog og vil gjerne ha innspill.

Ny forskning om skotske aner

Det er særlig den skotske delen av familien Grieg som Rieber-Mohn mener kan være av interesse for slektsforskere. Han sier at det var hans eget besøk i Cairnbulg/Buchan på leting etter kilder om forfedrene i Skottland som var utgangspunktet for denne boken.

Historisk vandring med Jo Gjerstad som guide midt i Bergens hjerte ble et høydepunkt på DIS - Hordalands 20-årsjubileum.

Tidligere er det kjent at Alexander Grieg (1739-1803) innvandret fra Nord-Øst Skottland. Navn til foreldre og søsken var kjent, men ikke noe særlig mer om miljøet Alexander kom fra og slekten tilbake. Det har vært antatt at slekten og navnet har utgangspunkt i en gren av Clan Gregor til omkring 1600 og at de var MacGregor Highlanders i Vest-Skottland.

Da han kom til Skottland fant Rieber Mohn forskning fra Dr Sally Garden som mener at forbindelsen til MacGregor er en myte som oppsto på 1800-tallet. Hun har utforsket slekten Grieg fra Buchan som hadde en livlig kultur og som hadde en god status lokalt. De var lowlanders. Rieber Mohn har et helt kapitell om slekten Grieg fra Skottland og har også vedlagt hele Sally Gardens forskningsrapport.

Til Ungdommen

Edvard Rieber-Mohn forteller at han også har sett på historien til flere kjente Grieg-er som har preget norsk kulturhistorie. Blant de mest kjente etter 1900-tallet som får mye plass er lyriker, dramatiker, romanforfatter og journalist Nordahl Grieg (1902-1943) som blant annet skrev sangen «Til Ungdommen». Johan Nordahl Brun Grieg ble født 1.1 1902 i Bergen og døde natt til 3.12 i 1943 Berlin da bombeflyet han var med ble skutt ned. Det er en minnestein over krigsreporteren Grieg der flyet styrtet i Potsdam.

Som en av radiostemmene fra London under krigen og med sine sterke dikt fra krigen, ble han en legende. Og som forfatter hadde han god støtte fra broren Harald Grieg som var direktør i Norsk Gyldendal forlag. Diktsamlingen "Norge i våre hjerter" ble hans lyriske gjennombrudd. Nordahls kvinnesyn skal ha vært idealiserende, kvinnen fremstilt i kontrast til den egoistiske og brutale mannen. Han ble selv gift med skuespiller Gerd Egede-Nissen i 1940. Dette og mange flere historier serverer Rieber-Mohn i sin bok. Og han ser frem til at flere slektforskere interesserer seg for Grieg-ene. Ifølge han er det mange kjente å ta av. Han takket spesielt Bodoni Forlaget ved Jo Gjerstad for å ha vært en viktig medspiller for å få ned denne historien. Så da passet det flott å avrunde hele DIS-Hordalands jubileum med en byvandring i Bergen Sentrum med Jo Gjerstad som guide. Historisk vandring midt i Bergens hjerte ble et høydepunkt. Rundt 80 nysgjerrige mennesker vandret med freidig mot gjennom Nygaten, Marken og Peter Motzfeldsgate og fikk servert flere godbiter som mange ikke kjente til.

Fakta: 23. september for 20 år siden ble DIS-Hordaland stiftet. Dette ble feiret to dager til ende. Fylkeslagets hederpris ble delt ut til Renathe-Johanne Wågenes, Johan Ludvig Kvamme og Jarle Hannisdal. Alle har lang fartstid i DIS-Hordaland og Hannisdal sitter i DIS-Norges styre. Renate har også sittet i DIS sitt styre.

Farmor satte spor etter seg i arkivene

AV ANNE MARIE SANDHAUG

Kanskje hadde hun et helt ordinært liv, men likevel kan det hende din formor satt spor etter seg i sin tid. Kanskje finner du ut at din bestefar egentlig ikke er i slekt med deg i det hele tatt. Det gjorde jeg.

En spennende oppdagerferd i kommunearkivene ga ny viten om farmor. Jeg oppsøkte arkivet og ble ledet inn i fortiden.

Mitt spørsmål var: Har farmor satt spor etter seg i andre kilder enn folketellinger og kirkebøker? Svaret er ubetinget JA. Ett av hennes 13 barn var et såkalt "uægte" barn, og dette var min far. Overraskende nok fikk jeg vite at det ble betalt barnebidrag av barnefaren helt til min far fylte 15 år, og at dette var protokollført i kommunens protokoller.

Og jeg som trodde at barnebidrag var en nymotens oppfinnelse. Jeg fikk også vite at barnefaren

ikke alltid betalte det han skulle, og at han flyttet mye rundt slik at myndighetene ikke skulle få tak i ham og kreve penger av ham. Jeg kunne også lese at myndighetene hadde oppsøkt foreldrene til barnefaren, for å få vite hvor han oppholdt seg, men de visste heller ikke hvor han var i perioder.

Barnefaren giftet seg senere og fikk egne barn. Ett av disse barna lever fremdeles, og er i dag en gammel dame på nærmere 90 år.

Jeg har sporet henne opp og skrevet brev og besøkt henne, og fortalt sammenhengen og at hun er min tante. Men ikke tale om – dette vil hun ikke vite noe av. "Hadde min far hatt barn utenfor ekteskap så ville jeg visst om det" er hennes påstand. Og der står saken i dag.

En kones klagemål på sin mann

AV RENATHE-JOHANNE WÄGENES

I forbindelse med leiting etter egen slekt i Vefsn kom jeg over følgende sak: Etter skriftlig Tilsigelse fra Hr. Pastor Meyer, indfandt jeg Anders Larsen Drevland mig den 25de Maii 1817 paa Dolstad præstegaard for i Præstens og de 2de Medhjelperes Niels Olsens og Michel Michelsons nærværelse, at anføre et klagemaal, som min kone Barbro Arnsdtr med hvilken jeg i 13 aar haver levet i Ægteskab og velsignet med 2 Dreng- og 2 Pige-barn, det yngste et aar; haver imod mig at framføre.

Konens klagemaal er følgende:

1. Det var ikke med glad hjerte eller fornøjelse at jeg indlod mig i Ægteskab og vært 13 aarige, langt fra ikke det fornøjelige, til visse og mange Tider været høist ubehagelig.
2. Utroskab i Gierning beskylder jeg ham ikke for, men ofte maae have ført utugtige og usømmelige Ord og seet letsindig Flanger med Tjenestepigerne.
3. At han i høj Grad er drikfældig, det er den hele Bølgd bekjendt og derved aarlig sadt sig tilbage, især dette aar. I sin Drukkenskab er han støjende i huset endog om natten, uartig og stræng mod mig, Børn og Tjenere, ja flere gange ikke blot truet mig med Hugslag og anden Mishandling, men ogsaa virkeligen knebet slaget og saa forskræmt mig, at jeg ofte maatte flyge eget og tagit Tilflugt i Andres Huse.

Af disse og flere vigtige Aarsager kan jeg ikke overtale mig til eller have kræfter til, at leve længer i Ægteskab med ham; men mit Ønske og Begjering er, at vort nærværende Ægteskab, maa paa Lovlig maade vorde ophævet.

Manden Anders Larsen erklærede at han denne Gang Intet af Vigtighed vilde fremføre mod sin kone; men forbeholdt sig samme til en anden Gang. Blot dette at han fortryde sit forrige Forhold, Lover forbedring og ikke vil skilles fra sin nærværende kone Barbro Arnsdtr.

(kilde: Vefsn ministerialbok Ao8, side 136)

Jeg foretok et nærmere søk på hvem disse personene var, som satte dette sporet fra seg i kirkebooken. Jeg fant dem gift og barna døpt. Og det er tydelig at Barbro har levd videre i ekteskap med Anders, for de får 2 barn etter at denne saken kom opp.

- Viet 30 Septbr. 1804 Uk, Anders Larsen Wigdahl og pg. Barbro Arents. Rosvold. Barna døpt: Lars Christian 3de Søndag efter Paaske 1809
Else Maria 12te Søndag efter Trinit. 1811
Maren 2den Søndag efter Paaske 1814
Arn Mathias Trefoldigheets Søndag 1816
Isach Anden pintsedag 1818
Peter Andreas 31 mars 1821
(Kilder: Vefsn ministerialbok Ao8, Ao9)

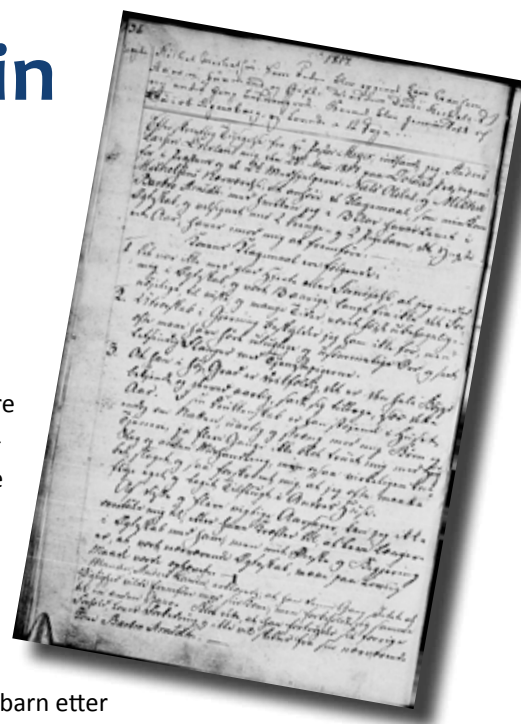
Men så mye lengre trengte hun ikke å være i dette ekteskapet for i 1821 dør Anders. 20de Januari 1821 opsidder paa Gaarden Drevland Anders Lars. 44 aar. Funden død paa Søen i en Baad han roede paa.

- Skifte etter Anders Larsen Drevland 13/8-1821 med arvinger:

Enken Barbro Arentsdatter og deres felles barn: Lars Christian 12 år, Arent Mathias 5 år, Isach 3 år, Petter Andreas ¼ år, Else Marie 10 år, Maren 7 år. (kilde: Helgeland sorenskriveri, Skiftprotokoll 33, folio 180b)

Barbro Arentsdatter finner jeg gift på nytt 30 Sept. 1821 med Ungk. Ingebrigt Olsen. (Kilde: Vefsen ministerialbok Ao9). Disse lever fortsatt som ektefolk på gården Drevland i folketellingen 1865.

Barbro døde 5 Septbr. 1868 på Drevland i en alder av 85 år. (Kilde: Vefsn ministerialbok A15).

Fattigjenta Anne Marie

TEKST: OLE KJØLSETH

Anne Marie levde et tøft liv i fattigdom og slit. Skriftlige kilder gjør det mulig å følge henne fra da hun ble kastet ut av hjemmet sitt som to-åring, til hun døde av alderdoms svakhet nesten 90 år senere i fattigkvarteret Ruseløkkbakken, som ble revet få år etter hennes død til fordel for Victoria terrasse.

Den 3. April 1789 var det skifte i Fredrikstad etter smeden, Johan Wrigtman i Vaterland. Han døde 32 år gammel etter få måneders sykdom og etterlot seg kone Karen Marie Jacobsdatter og deres snart to år gamle enebarn Anne Marie.

Som så ofte, etter skiftets utgifter var dekket ble konklusjonen: "Altsaa overstiger gielden dette boets indtægt. Følgelig bliver det ikke mer at bekomme for enken til de opgivne begravelsesomkostningers bestridelse end 2 ort, 1 skilling og intet for enken og barnet at arve."

Enken, Karen Marie, vet vi intet mere om; hun døde nok kort tid etter, men Anne Marie finner vi som 14 årig tjenestejente hjemme hos en nabo i Vaterland, en forstad som ligger umiddelbart syd for Fredrikstad festning. Her tjenestegjorde et stort antall soldater omkring århundreskiftet, idet festningen utgjorde en viktig del av Norges forsvar. Faktisk kapitulerte den og overga seg til svenskene i 1814!

Ung enke

Anne Marie reiste til Christiania en gang før 1807, ca 20 år gammel og giftet seg med en artillerist, Hans Boesen i 1815. Hun oppga da å være tjenestepike, bosatt hos kirurgen Gustav Schenck som hun kjente fra Fredrikstad. Han betegnes Bataljonsfeltskjær ved Artilleriet på Akershus og bodde i Søndre Quarter dvs. i Kvadraturet ved Festningen, med hustru og små barn.

Neste gang vi finner henne er ved sønnen, Andreas' dåp året etter, i Oslo Domkirkes kirkebok, 17 Mai 1816: "Hans Boesen, arbeidsmand og hustru Marie Johannesdatter deres søn Andreas, født den 13. April 1816." Deretter døpes datteren Karen Lovise i Oslo Aker kirke 2 nov 1818 med foreldre Hans Boesen og Anne Marie Johansdatter.

Blant de få i Norge med det sjeldne navnet Hans Boesen finner vi en i folketellingen 1801 fra Ringerike, en sønn av husmannen Bo Henriksen på Vahlbechen under Nordre Moe hovedgård ved Tyrifjorden.

Hans dro til Christiania langs den da nyåpnede veien Peder Anker hadde latt bygge opp Krok-kleiva og over Krokskogen, for å ta tjeneste som artillerist ved Akershus Festning.

Året 1815, da han giftet seg med Anne Marie, var tjenesten slutt, og Hans fant seg jobb som høker, også nevnt som borger og marketenter, dvs at han drev småhandel med bl a mat og drikke, muligens ga han også losji til militære i Christiania. De kjøpte en nyoppført gård på Ruseløkkbakken for 180 Rigsdaler og betalte nær

halvparten kontant den 27 November 1817. Der bodde familien frem til Hans døde, 35 år gammel og ble begravet i Aker kirke 7. desember 1821. Anne Marie annonserte mannens dødsfall i Christiania Intelligenssedler i 1821:

"Det bekjendtgjøres herved at min gode og uforglemmelig Mand, Hans Boesen, Høker og Borger til Christiania Bye, endte Livet den 30te November, efter en langvarig Brystsyge, i sin Alder 36 Aar, til min og 2de uforsørgede Børns uforglemmelige Sorg. Anne Maria, sal. Boesen."

Giftet seg på nytt

Den 19. november 1821 ble en husmand, tjenestekarl og udtjent soldat, Gunder Gulbrandsen Johnsrud "afskjediget" av presten i Norderhov, for å flytte tilbake til Christiania der han noen år tidligere hadde tjent som artillerist.

Gunder var 10 år yngre enn Hans Boesen. Han kom fra nabogården til Valbekken og hadde tjenestegjort ved artilleriet på Akershus. Det er ingen tvil om at han kjente Hans og Anne Marie og deres to små barn – og brystsyken som Hans led av.

Det er god grunn til å tro at Gunder returnerte til Oslo for å støtte Anne Marie og hjelpe henne nettopp da, mens ektefellen og vennen Hans lå på sitt aller siste.

I alle fall møttes de to og de giftet seg vel et år senere, den 1. April 1823 i Aker kirke, han ungkar, 27 år, "hos General Stabel" og hun enke 34, fra Ruseløkken.

Norderhov kirkebok forteller

Illustrasjonsfoto Aina Johnsen Rønning

indirekte at de begge flyttet fra Ruse-løkken til Norderhov, der de døpte en liten pike, Maren Helene, i november 1824 og, bemerkelsesverdig nok, faren skrives husmand Gunder Gulbrandsen på Valbækken!

Av kildene kan vi se hva som hadde skjedd: Hans Boesens' gamle far, Boe Walbekken døde i 1820 og svigerdatteren Anne Marie, med sin nye mann, Gunder Johnsrud, overtok bygslingskontrakten på Valbekken, mens eiendommen på Ruseløkkbakken ble leid ut til andre etter de flyttet fra Christiania.

Enke og umyndig

I Norge fikk gifte kvinner status som myndige først i 1888 og enken Anne Marie var således umyndig og måtte ha lovpåbudt verge. Det samme gjaldt selvfølgelig de mindreårige, og gårdeieren på Nordre Moe i Hole, Engebret Wager Moe ble offentlig oppnevnt som verge og formynder for barna.

Denne Engebret Moe var Stortingsmann, Ordfører, Forlikskommissær og innehadde en rekke offentlige og kommunale tillitsverv – og, -- han var far til presten og eventyrsamleren Jørgen Moe - og eier av Valbekken.

Engebret Moe forlangte, på sin myndling Andreas' vegne, at Ruseløkkbakken ble solgt på auksjon i 1825 og det kan refereres et lite utdrag fra Panteboken:

"De conditioner hvorpaa ovennevnte Huus blev bortsolgt, hvilke

blev oplest for samtlige tilstedeværende og lyde saaledes: Conditioner hvorpaa Huuset No 21 paa Ruseløkkbakken der beboes af Enken Maren Walders ved offentlig Auktion bortselges Huuset med Tomt og alle naglefaste Indretninger, selges i den Stand samme nu befinder sig og bliver for Kiøberens Regning og Risiko fra Approbationen som tilkiennegives strax efter Hammerslaget ----.

Engebret Moe eide som sagt Valbekken som Gunder og Anne Marie bygslet. Året 1829 ser vi av panteboken at Gunder Gulbrandsen fikk kjøpe husmannsplassen av Engebret, med "tilliggende herligheter" - der Andreas vokste opp.

Valbekken er også i dag et vakkert sted, ikke langt fra Tyrifjorden ved Stubdal i Åsa, og vel verd et besøk.

Tilbake til Ruseløkkbakken

Gunder fikk skjøte på Valbekken vinteren 1829. Hva han måtte betale vites ikke, men det er ikke tinglest heftelser på eiendommen, så mulighets var det salget av Ruseløkkbakken som finansierte kjøpet.

Anne Marie og Gunder slo seg til på gården og bodde der i flere år mens sønnen Andreas lærte seg snekkeryrket og dro til Christiania en gang omkring 1835.

Utviklingen tyder på at Gunder og Anne Marie hadde problemer med gårdsdriften og i 1836 solgte de "Møllebruget Bratfos i Aasaelven med vandfald, tomter og indretninger."

To år senere, i august 1838, har familien bestemt seg for å flytte til Christiania og – underlig nok, - de finner tilbake til det samme huset som de reiste fra 15 år tidligere, til Hans Boesens gård i Ruseløkkbakkens Øvre linje, også kalt Algier no 4 – og som de nå kjøper for 500 Spesidaler.

Gunder hadde en del midler, men kjøpet måtte delvis finansieres ved lån, og han kontakter sin bekjente Engebret Moe for hjelp.

Gunder hadde en ikke myndig svigerinne, en sykkelig "pige" med en "arvvecapital" på 100 Spesiedaler, og Engebret Moe er hennes formynder. De to blir enige om at Gunder skal få overta disse midlene – sikret med behørig pant, midlertidig i Valbekken, senere overført til Algier 4 – mot at piken, Elen Kristine Wiig får bo hos Anne Marie og Gunder.

Følgende "føringskontrakt" ble så satt opp og tinglest i 1840: "Engebret Moe som beskikket Verge for Myndlingen Elen Kristine Wiig af Norderhoug Prestegield som for tiden opholder sig hos sin Svoger Gunder Gulbrandsen i Christiania, og jeg, Gunder Gulbrandsen, gjør herved vitterlig at jeg, Engebret Moe i Egenskab af Verge for bemeldte Pige, overdrar 98 Sp.d. til Gunder Gundersen mod at hand forsyner hende med Mad og Dricke, holder Bolig, Lys og Varme, samt Tilsyn og Pleie i hendes Sykdoms Tilstand og at hand betaler tilbage i Tilfellet af Forandringer osv. osv.

Nærværende Contract thingleses

som Heftelse paa Ejendommen og Sikkerhed i sit iboende Huus, No 21 paa Ruseløkkbakken, med anslaat Verdi 600 Sp.d.”

I kirkeboken for Norderhov, anno 1839, finner vi så bekreftelsen på avreisen og starten på deres nye liv:

Gunder Gulbrandsen Valbekken, 44 med hustru Anne Marie Johannesdatter, 40 og datter Maren Helene Gundersdatter, 16, utflyttede fra Norderhov til Christiania, datert 10. April 1839.

Ussel forstad

Oslo Byleksikon omtaler forholdene der de bosatte seg slik: ”Ruseløkkbakken var inntil 1880-årene navnet på et bakkestykke av Drammensveien, rett opp for den nåværende Stortingsgaten, et lite fjellparti med terrasseformede avsatter. Etter 1814 vokste det opp en ussel forstad på toppen av bakken. Den fikk økenavnet ”Røverstatene Algier og Tunis”. Elendige hytter og uthus lå klint oppetter fjellet. Adgangen til disse husene var på sine steder meget bratt og genert av stinkende avløp. I de nærmeste omgivelser henla en del av byens borgere med myndighetenes tillatelse gjødsel og avfall fra sine hus. I to menneskealdre lå Ruseløkkas tarvelige forstadsbebyggelse og skjemmet dette dominerende parti som grenset opp til Slottsparken og stakk seg frem i byens livligst trafikkerte spaservei.

Ruseløkken var også: ”Det sted hvor Byens Indvaanere, fornemmelig af Almueklassen, fornøie sig om sommeren.”

”Den store forandringen skjedde da et interessentskap ”Algierkompagniet” i midten av 1870-årene kjøpte hele fattigbebyggelsen på høydedra-

get fra Drammensveien til Ruseløkka skole. De nedrev alt sammen, senket og planerte fjellet. Over en rekke basarer reiste seg så i 1880-årene de staselige kvartaler som fikk navnet Victoria Terrasse, oppkalt etter dronning Victoria av Sverige.”

Algier 4, der Anne Marie og familien bodde, lå nesten på toppen av en ca 7 meter høy kolle som senere ble sprengt ned til nivå med Drammensveien, for å gi plass, bl a til Utenriksdepartementet og statuen av kong Haakon 7. De sanitære og levestandardene her oppe var nok andre og langt bedre enn nede mot Piper-vika, og husene her ble i byleksikonet omtalt som ”nette og velstelte”.

Økonomiske problemer til det siste

Der finnes intet skriftlig materiale etter familien, høyst sannsynlig kunne de ikke skrive og knapt nok lese, men vi skal likevel forsøke å gi et bilde av tilværelsen deres den gangen, ut fra hva som er dokumentert.

Eiendommen var ikke stor etter våre begreper. ”Christiania Byes Matrikul, tilligemed Oplysning om Bygningernes Skattetaxter o.a samt Beboernes antal for hver Eiendom i Aaret 1869” angir ”Grundens Indhold i Kvadratalen”, Bebygget: 222, ubebygget: 174, til sammen: 396.

Omregnet betyr dette at husets grunnflate var ca 87 kvadratmeter og gårdsplassen ca 7 gange 10 meter. Av andre dokumenter fremgår det at der var et beboelseshus, to uthus bestående av stall og fjøs, samt en svinesti på tomten.

Matrikulen viser at ”Den bebyggede Grunds Taxtverdi” var relativt høy og vi vet at huset var et av de

få på Ruseløkkbakken som helt eller delvis hadde to etasjer. ”Brandforsikrings-summen” var satt til 1000 Spd i 1869.

Folketellingen i 1865 viser at Gunder og Anne Marie hadde et pleiebarn, hadde innlosjert åtte voksne personer og i tillegg leid ut rom til en familie med to barn, i alt 15 personer.

I 1869 var det faktisk 18 personer bosatt i huset, mens vi ved Folketellingen i 1875 ser at Gunder sitter igjen som enkemann etter at Anne Marie døde.

Gunder slet nok med økonomien idet han flere ganger fornyet sine lån, dels i Norges Bank, dels fra private, og med pant i gården. Dette fremgår av tingleste heftelser, innført i Christianias Pantebøker, fram til et siste låneopptak i August 1869.

To av lånene er spesielt interessante: ”Skyldig Snedkermester Andr. Hansen 120 Spd., 4 % renter. Betales Aarlig, første Gang 26 April 1847. Pantsetter Ruseløkkbakken i Første Linje under Nr 4 beliggende Gaard med Prioritet efter 115 Spd til Norges Bank.” Heftelsen ble slettet 1855.

Dette er første og eneste gang vi har sporet en forbindelse mellom Gunders stesønn Andreas og dennes gamle mor, Anne Marie Boesen. Ingen av dem er, underlig nok, nevnt som faddere i anledning barnebarns dåp som fant sted mellom 1847 og 1866, mens alle bodde i Christiania.

Neste anførsel av interesse er fra august samme år, da Gunder inngikk en avtale med Toldbetjent G. Hansen som besto i ”at denne skal indfri mine panteheftelse i Norges bank, i Sparebanken og en obligasjon på 120 Spd. (til stefaren !), samt en føde-

Illustrasjonsfoto Aina Johnsen Rønning

raadskontrakt som er opprettet mellom mig og Pigen Elen Kristine Wiig." Åtte år senere, i 1855, har han gjort opp for seg, men vi ser at han må ta opp nye banklån også senere.

Som sikkerhet overfor Toldbetjenten stiller Gunder alt han har, tomt, hus og innbo, og vi kan derfor studere i detalj hva de hadde i huset.

Her følger en oversikt over "løsørret" i bygården anno 1847: To brune heste, 1 svin, 4 foler. En arbeidsvogn, 1 reisevogn, 1 bredslede, 1 smalslede, 1 spidsslede, 2 langsleder, seletøi og et par vognhjul. Av innbo: Diverse sengesteder, hvorav et med omheng, madrasser, puter, over- og underdyner. Et rundt og noen klaffe-bord (et i birketre), 8 diverse stole, 2 sofa-benker, hvorav et med uldtrekk, 1 gl dragkiste, 1 chatol med shjenk, 1 kuffert, 1 natbordspeil og et stort speil i forgyldet ramme, 6 skilderier, et par messing lysestaker, 1 kjøkkenskap med endel blikktøy, to vandbøtter, 3

gryder og 1 rund stegepande, hvilket i alt til sammen taxeredes for 110 Spd. 60 Sh.

90 år i slit og fattigdom

Ved folketellingen 1865 var Anne Marie blitt 76 og Gunder 70 år. Enda levde de i mange år inntil hun, som den første, døde den 28. februar 1875 av alderdoms svaghed og som Huseierkone i Ruseløkk. 8. Hun ble gravlagt den 8. mars i Trefoldighetskirken, etter et nesten 90 år langt, slitsomt liv i fattigdom, et liv preget av mye motgang og få gleder, må vi tro.

Vi har fulgt henne så godt det har latt seg gjøre og forlater nå Anne Marie Johansdatter med de få ordene vi sikkert vet hun selv har formulert:

"Det bekjentgjøres herved at min gode og uforglemmelig Mand, Hans Boesen, Høker og Borger til Christiania Bye, endte Livet den 30te November, efter en langvarig Brystsyge, i sin Alder 36 Aar, til min og 2de

uforsørgede Børns uforglemmelige Sorg. Anne Maria, sal. Boesen."

Gunder levde enda noen år, som husfader og gaardeier, boende uden familie i 1. etasje i Algiergaten 8 (som utvilsomt er en ny adresse på det huset som før lå til Ruseløkkbakken.)

Så fant vi ham i 1880 i Trefoldighetskirken i Oslo, død den 14 mars og begravet den 19 mars 1880, "Vognmand Gunder Gulbrandsen, født på Ringerike med oppholdssted Algier 8, da han døde af alderdoms svaghed."

Til slutt satt han igjen som lei-boer, alene i Algiergaten etter at han hadde måttet avstå huset sitt til "Algierkompaniet" under ledelse av generalkonsul Peter Petersen; kompaniet som kjøpte hele fattigkvarteret og rev Anne Marie, Hans og Gunders hus kort tid etter Gunder var død.

Da krigen var over tok Arne Bersås med seg Ivan hjem, ga ham et godt måltid og viste Ivan klærne han hadde gjemt unna i tilfelle ukraineren hadde bestemt seg for å flykte og trengte sivile klær. Ivan ba om et bilde av familien, og dette bildet gjenforente Ivan og Arne. Her er Arne og Sigrun Bersås, åtteåringen Thor, og søsteren Randi og minstebroren Roar. Foto: Schrøder (1943).

Gjenforent av et gammelt bilde

TEKST: PER JEVNE

Ivan Visich var krigsfange i Trondheim, og da krigen var over ble han gjestfritt tatt i mot av en trondheimsfamilie. Ivan ble så glad over denne gjestfriheten at han ba om å få et bilde av den gjestfrie familien.

For noen måneder siden tok Ivan frem bildet atter en gang. Han hadde vist bildet mange ganger til sin nå avdøde kone og fortalt om besøket hos familien i Trondheim. Gikk det an å spore opp menneskene på bildet i dag? Lever noen av dem?

En venn av Ivan, en ukrainsk lege med norske besteforeldre fra den russiske Kolahalvøya, og med det norske navnet Harald Klaus Hansen, fikk se bildet av familien Bersås. Harald så at det i det ene hjørnet på bildet sto "Fotograf Schrøder Thjm 43", altså var bildet tatt av den velkjente fotograf Schrøder i Trondheim i 1943.

Via en bekjent i Norge kom familiebildet fra Lademoen omsider til Trondheim, og videre til

fotoforretningens arkiv på Sverresborg Folkemuseum. Fotograf Schrøder er et velkjent begrep i Trondheim. Fotoforretningen ligger i Nordre gate, og for en tid siden ble fotoforretningens rikholdige arkiv flyttet til Sverresborg Folkemuseum i byen, der man forvalter den verdifulle fotoskatten. Ved museet fikk Tore Krogh Albertsen konvoluttene med familiebildet, og det tok ham bare noen minutter å finne frem originalkonvoluttene med filmen fra 1943. Og ganske raskt så han at bildet var av familien Bersås på Lademoen.

Invitert til Ukraina

Thor Bersås, pensjonist etter et langt liv i postverket, fikk vite at Ivan fra Ukraina mintes så godt den dagen i mai 1945 hjemme hos familien i Ulstadløkveien, at han, kona Gerd og søsteren Randi var invitert til Ukraina for å hilse på den gamle krigsfangen.

Da Thor Bersås fikk vite dette, ringte han til forfatteren av denne artikkel og spurte om det var

Thor Bersås og søsteren Randi Brodin, på besøk hos fangens familie i Ukraina.

Etter flere års fangenskap i forskjellige leirer i Europa havnet Ivan Visich i leir i Trondheim, der han og fangekollegene ble satt til beinhardt arbeid med blant annet å bygge flyplass på Lade og ubåtbunkersene Dora 1 og 2. Arne Bersås var jerndreier og arbeidet på Dora, der han ble kjent med den unge ukraineren Ivan.

ok å dra til Ukraina nå? Thor fikk beskjed om at det var trygt å dra til Ukraina, selv om landet den siste tiden har hatt en del politisk trøbbel. Og Thor, kona Gerd og søsteren Randi dro i august nedover til Poltava, der de ble tatt imot av legen med det norske navnet og den 90 år gamle krigsfangen.

- Det var bare helt fantastisk, kunne Thor fortelle da han kom hjem etter en uke med fangen som vert rundt i Ukraina, der de tre fra Norge også møtte hele familien til den gamle krigsfangen.

- Ivan tok imot oss, stivpyntet og med den grå dressjakka full av krigsmedaljer. Det var et utrolig godt møte, forteller Thor, som forteller om en hektisk uke og hvor de fikk se at "mannen i gata" i Ukraina synes å ligge mange årtier bak oss når det gjelder levestandard, kvalitet på hus og hjem og daglig standard.

- Men vi ble tatt så inderlig godt vare på, og Ivans familie visste ikke hva godt de skulle gjøre for oss den uken vi var der. Det er helt utrolig at Ivan er

blitt 90 år og tydeligvis var i god form, og det er jo utrolig hva et gammelt familiebilde kan føre til. Og det som gledet oss veldig, var at Ivans familie sa de vil komme til Trondheim neste sommer og se stedet der faren arbeidet som krigsfange frem til freden i mai 1945. Men jeg må innrømme at det Ivan fortalte meg om sitt fangeopphold, og de mange inntrykk vi fikk i Ukraina etter en ukes besøk, gikk hardt inn på meg. En dag vi besøkte en kirke satte jeg meg ned på en benk og lot tårene strømme. Likevel, det gjorde godt å møte den gamle krigeren og hans familie.

Etter en minnerik uke i Poltavadistriktet i Ukraina dro nordmennene hjem. Avskjeden med den gamle krigeren var sterk og følelsesladet, og da de dro sa Ivan til vennen Thor:

- Husk. Norge er mitt andre fedreland.

Bildene som er problemet

AV AINA RØNNING

All informasjon som man finner åpent tilgjengelig, kan man publisere. Derimot må man være veldig varsom med å legge ut bilder av nålevende personer, sier Knut Kaspersen i Datatilsynet.

Personopplysningsloven regulerer hva man kan publisere om andre, nålevende personer. Dessuten er bruken av opplysningene viktig, sier Kaspersen som er den i Datatilsynet som har jobbet mest med slektsforskning og personvern. Egen slektsforskning (som lagres på egen PC og som kun gis videre til egen familie eller en lukket gruppe slektsforskere, som for eksempel et historielag der noen titalls personer deler en database), reguleres ikke av personopplysningsloven i det hele tatt. Det betyr at du står fritt til å lagre sensitiv informasjon om andre, både nålevende og døde. Om du får noen andre til å gjøre slektsforskningen for deg, er du like fri til å lagre sensitiv informasjon. Men, dersom dette skal publiseres på en eller annen måte, trår personopplysningsloven inn. Enten informasjonen skal ut på nett, i en bygdebok eller en slektsbok, må man ta hensyn til hva loven sier.

Personopplysningsloven regulerer informasjon om nålevende personer. Opplysninger om døde personer trenger man ikke ta hensyn til personopplysningsloven, om da ikke opplysningene kan knyttes til levende personer.

- Genetiske sykdommer er eksempel på informasjon om avdøde personer som man skal være varsom med å spre. Det er ikke sikkert at nålevende slektninger er klar over at de er disponert for en genetisk sykdom, og de skal vernes også mot ting de ikke vet. Dessuten kan de implisere nålevende slektninger direkte, om du forteller om en genetisk sykdom, sier du noe også om dem. Landssvikoppgjøret etter krigen er et annet punkt man må være varsom med. Det berørte jo ikke bare de som ble dømt for landssvik, men også barna deres. Nå er det kanskje ikke så kontroversielt å skrive at bestefar var landssviker, men man skal likevel være forsiktig, sier Kaspersen.

Dersom opplysninger om avdøde er slik at de likevel faller inn under personopplysningsloven, anbefaler Kaspersen at man gjør som Riksarkivet og bruker deres retningslinjer som en rettesnor. Det betyr at man skal være ekstra varsom dersom det er under 100 år siden personen døde.

Lov å skrive det som er offentlig

Dersom opplysninger om levende personer er kjent informasjon, det vil si at man finner det på internett, offentlige arkiver eller i aviser, er det greit å bringe det videre. Men, Kaspersen understreker at det likevel er fornuftig å bruke sunn fornuft.

- Om ei ung jente på en dagbokblogg forteller om sin første seksuelle

opplevelse, er det ikke sikkert at det er lurt å bringe det videre i en slektshistorie, selv om jenta selv har publisert det. Også slektsforskere må lære seg å bruke skjønn, for de kan ikke forvente at lover og regler skal sette grenser for alt. Man må bruke sunn fornuft også, formaner Kaspersen.

En annen lov som slektsforskere kan møte dersom de er spesielt uheldig eller uforsiktig, er injurielovgivningen. Man kan ikke ærekrenke nålevende personer dersom det man skriver er usant eller spekulativt. Unntaket her er personer som har offentlighetens interesse. Derfor er politikere og andre mer utsatt for medias kritiske søkelys. De er offentlige personer og pressen har rett til å skrive om dem dersom de gjør noe klanderverdig. Om onkelen din har en seksuell historie med sekretæren sin er imidlertid ikke normalt noe offentligheten har interesse av å vite, og du har dermed ikke lov til å publisere det. Selv om man lagrer denne informasjonen på egen PC og aldri har ment å bringe opplysningene videre, kan du komme i straffansvar, advarer Kaspersen.

- Vi oppfordrer sterkt alle slektsforskere om å kryptere datamaskinen de bruker og minnepinner eller annet som denne informasjonen lagres på. Dersom man blir frastjålet en PC med ærekrenkende opplysninger og man ikke har kryptert maskinen sin på en forsvarlig måte, kan man komme i straffansvar, advarer Kaspersen.

Datatilsynet

personvern - din rett til å velge

Vær forsiktig med bruk av bilder

Siden publisering av slektshistorien din kommer inn under åndsverksloven har du stor frihet til å omtale også mindre heldige ting om slekten din. Men, når det gjelder publisering av bilder er åndsverksloven en streng herre. For det første eier personer retten til sitt eget bilde. Man skal med andre ord spørre folk om det er greit at man bruker dem, og fortelle hvilken kontekst man skal bruke bildene i. Dessuten er det personen som har tatt bildet som eier rettighetene til det. Man må med andre ord spørre også dem. Har du tatt bildene selv, er det noen unntak.

- Også her gjelder regelen om offentlig interesse. Er onkelen din ordfører, trenger du ikke be om lov til å publisere et bilde av ham. I tillegg er det slik at dersom bildet er tatt i en offisiell sammenheng, som en demonstrasjon eller et 17.mai-tog. Da kan man publisere bildet uten å be om lov. Men, vær forsiktig med å beskjære bildet slik at det blir et portrett av det, sier Kaspersen.

15 år etter personens død er man fri til å publisere bilde av ham – dersom du har tatt bildet eller opphavsmannen er død for 75 år siden.

Mange klager

Slekt og Data har fått kunnskap om at mange slektninger klager over at

man publiserer også opplysninger som ikke er sensitive, men her mener Kaspersen at slektsforskeren ikke trenger å ta hensyn til krangleverne slektninger. Ikke-sensitive opplysninger er det greit å publisere, som når folk er født og hvor de bor hen. Selv sensitive opplysninger er altså greit å trykke dersom de er funnet i åpne kilder – uavhengig av om personen det gjelder setter seg på bakbeina.

Når det gjelder egen, nær familie er publiseringsrommet stort.

- Barn av avdøde vil få tilgang til opplysninger som historikere og andre vanskelig får tilgang til. Så lenge de bruker opplysningene i litterær virksomhet er de beskyttet av åndsverksloven, og terskelen for hva man kan skrive er høy, sier Kaspersen.

Døde personer har et dårlig vern, for dårlig mener Kaspersen.

- Du forventer at når du går til skriftemål for presten er dette en samtale som forblir mellom ham og deg, og som ingen andre skal gis innblikk i. Dette anser de fleste for å være så selvsagt at man nærmest synes det er utidig å ta det opp som en problemstilling. Tilsvarende problemstilling finner man også i relasjonen mellom pasient og lege. Men problemstillingen er ikke fjernere enn at noen forskere ganske nylig ønsket å offentliggjøre obduksjonsrapporten til Alexander Kielland, sykejournalen til Olaf Bull og den psykiatriske

rapporten på Knut Hamsun. Dette er opplysninger hvor de forsknings-etiske hensyn, hensynet til vedkommendes ettermæle og personvernet til de etterlatte går i klar favør av å ikke offentliggjøre opplysningene. Det er i denne type forskning all grunn til å heise flagg for vern av avdødes ettermæle og etterlatte. Alt slikt arbeid bør gjøres etter strenge forskningsetiske prinsipper hvor hensynet til avdøde og hans slekt står sterkt, sier Kaspersen.

På den annen side – dersom det var etterkommerne til Kielland, Bull og Hamsun som ville publisere disse personsensitive rapportene, står de fri til å gjøre det, selv om andre etterlatte skulle protestere på det. Derfor kom det nylig en bok om kjærlighetslivet til Nansen – med nakenbilder av polfareren og professoren, publisert av de etterlatte etter elskeren som Nansen hadde sendt nakenbildene til.

Lars Ormestad (til venstre), Torun Sørli (med ryggen til) og Else Sofie Agelin (til høyre) som er gode hjelpere i røde trøyer på biblioteket i Tønsberg. Foto: Liv Ofsdal.

Slektsforskerdagen

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Som vanlig var det full aktivitet landet over da slektsforskerdagen gikk av stabelen.

Torill Johnsen delte seg mellom Elverum og Oslo. Først dro hun til Elverum og slektsforskerdagen til DIS-Hedmark på Glomdalsmuseet. «Jeg fikk hjulpet et par med søking og traff flere gamle kjente», skriver hun i bloggen sin. Deretter satte hun seg i bilen for å markere dagen i Oslo på Riksarkivet. "Her var folk fortsatt i hjelpemodus, men gikk ganske raskt over til pakkemodus", skriver Torill og legger til: "Litt spesielt å gå opp bakken mot Riksarkivet og møte en strøm med mennesker i motsatt retning. Mange kjente og mange positive kommentarer."

Oddvar Munro-Jenssen fikk både møte og intervjuet Tore Strømøy på slektsforskerdagen i Trøndelag. "Da jeg kom på biblioteket litt før klokken ti hadde det alt samlet seg en del som ventet på å slippe inn. På slaget ti ble døren låst opp og turen gikk opp i tredje etasje hvor slektsforskerdagen ble arrangert. Flere stands var også på plass, som Strinda historielag, SAT,

Interkommunalt arkiv (IKA), Gunneriusbiblioteket, Trondheim Byarkiv og Trondheim folkebibliotek. Det tok ikke lang tid før det var fullt. Noen fikk hjelp til å lete etter slekt mens andre kikket på informasjonen som DIS hadde lagt ut. Her var det bøker, Strinda 1934 og Trondheimsbasen 2012 som ble presentert på et foredrag litt senere samme dag. Det var også en utstilling av de sist utkomne bøker innenfor lokalhistorie. Klokken 11 holdt Ketil en liten introduksjon om DIS-Trøndelag før han ga ordet til Finn K. Han fortalte om kilder i slektsforskning, forskjellen på primær og sekundærkilder og hvor kildene ligger. Han fortalte også om private og offentlige arkiv. Foredraget ble avsluttet med informasjon om statlige og kommunale folketellinger. Siste post på programmet var foredraget På sporet» der Tore Strømøy fortalte om arbeidet med å lete etter pårørende og kilder i tv programmet «Tore på sporet», skriver Munro-Jenssen på sin blogg. Hvordan intervjuet med Tore Strømøy gikk kan du lese i denne utgaven av Slegt og Data.

Liv Ofsdal var i Tønsberg på slektsforskerdagen hvor DIS-Vestfold holdt sitt hovedarrangement. Foruten dette

hadde også DIS-Sande, DIS-Sandefjord og DIS-Larvik sine arrangementer. Imponerende! " Anne-Lise og jeg troppet opp ca 45 minutter før det hele åpnet og da var "sjauerne" allerede godt i gang. Bra forberedt var de og med bord og stoler klare til hver stand med plakater om hva vi hjalp til med. Det var 3 foredrag i løpet av de 5 timene vi holdt på, alle veldig godt besøkt. John snakket om det å starte med slektsforskning, Frank tok for seg en innføring i Brothers Keeper og Steinar Sæther hadde foredraget "Nordmenn i Latinamerika fra 1820-1940", skriver Ofsdal i sin blogg.

Også mediene hadde fått med seg at det var slektsforskerdag denne helga. Aftenposten spanderte to sider i kulturseksjonen til nettopp slektsforskerdagen. "At vi denne gang fikk slik omtale velger jeg å si hører sammen med målrettet jobbing mot media", sier Torill som samme dag ble intervjuet i Nationen om slektsforskning og hvilken bok man leser og lignende. Også NRK på nett omtalte slektsforskerdagen og la ut informasjon - helt av seg selv.

20 utstillere i Oslo/Akershus

AV CARL BIRGER VAN DER HAGEN

Den økende interessen for slektsforskning var tydelig ved årets slektsforskerdag i Oslo, for annet år på rad arrangert sammen med Riksarkivet og Statsarkivet i Oslo. Vi registrerte i alt 539 besøkende, ikke langt fra en dobling fra fjoråret. Publikum kunne besøke et tyvetall utstillere, arkiver og lese-sal var åpne, og et stort antall DIS-frivillige stilte opp. Nytt av året var to parallelle korte kurser som gikk hele dagen; et kort introduksjonskurs for nybegynnere og et kurs i bruk av arkivportalen. Med Kilder som emne for året var sistnevnte kurs midt i blinken. Det er så utrolig mange kilder som selv erfarne slektsforskere ikke har oversikt over. Utvidet oversikt over søkehjelp til slike kilder kunne være en viktig oppgave for Slekt og Data.

Slektsforskerdagen er vårt viktigste ansikt utad. Den er et betydelig løft for oss, åpen som den er for alle, med fri adgang. Ikke mange av de utallige messer rundt om i landet har denne tilgjengelighet. Leder for arrangementet vårt i år var Kari Thingvold, i et utmerket samarbeid med folk fra arkivene og fra DIS. Kanskje kunne vi i fremtiden gjøre Slektsforskerdagen mer spennende også for de yngre årsgrupper? Kanskje kunne dette stimulere oss eldre til å dokumentere vår egen livshistorie, forhåpentligvis til glede for senere generasjoner.

Det norske folk i 1814

AV TORHEL RØNOLD BRÅTHEN, SENIORRÅDGIVER I DEPOTAVDELINGEN I RIKSARKIVET

Som kanskje flere av Slegt & Datas lesere har fått med seg, har Riksarkivaren i forbindelse med grunnlovsjubileet i 2014 tatt initiativ til et prosjekt, Det norske folk i 1814 (DNF-1814), som skal kartlegge Norges befolkning i perioden 1801 til 1815 og tjene som et bidrag til å beskrive folk og samfunn i årene omkring 1814.

I prosjektet er det satt som mål at alle fødsler, velser og dødsfall fra kirkebøkene i perioden 1801–1815 skal transkriberes elektronisk gjennom en nasjonal dugnad blant institusjoner, foreninger og enkeltpersoner. Med utgangspunkt i folketellingen 1801, som inneholder personnavn (nominativ) og som allerede er transkribert elektronisk, skal persondataene lenkes sammen på individnivå slik at det blir en database over befolkningen med alle deres familie- og slektskapsforhold. I den andre enden av tidsperioden vil folketellingen av 30. april 1815 (numerisk) fungere som et kontrollpunkt for databasen.

En del av noe større – Historisk befolkningsregister (HBR)

Arkivverket vil ha hovedansvaret for prosjektet, men vi har med oss flere samarbeidspartnere, blant annet RHD (Registreringssentral for historiske data ved Universitetet i Tromsø), som

har demografisk kompetanse, og Norsk regnesentral, som har ansvar for utvikling av programvaren. DNF-1814 er kun en første byggekloss av et mye større prosjekt, nemlig Historisk befolkningsregister (HBR). Det historiske befolkningsregisteret er i praksis det samme som DNF-1814, men der DNF-1814 kun strekker seg fram til 1815, vil tidsspennet utvides for HBR. Ambisjonen er intet mindre enn å samle inn all historisk person- og stedsinformasjon knyttet til personer i Norge helt fram til opprettelsen av det sentrale folkeregister i 1964! Veien dit er lang, og data som samles inn for perioden etter 1920 vil i første omgang ikke være åpent tilgjengelig for allmennheten.

Wiki-løsning på Internett

For tidsperioden før 1920 er det derimot grunn til å glede seg: Alle transkriberte kilder vil lastes opp og presenteres i en åpen wiki på Internett. En slik løsning vil ikke erstatte tidligere avskrivningsarbeider, men tilgjengeliggjøre dem på en ny måte. Wikien vil nærmest fungere som et register – et historisk folkeregister – med toveis pekere til kildenettstedet (i hovedsak Digitalarkivet) registreringen er hentet fra. Dette vil sikre at en person i en folketelling forekommer én, og kun én gang i HBR. Men allerede nå har jeg foregrepet flere viktige og ressurskrevende oppgaver for å kunne realisere en slik visjon. Det er i disse oppgavene suksesskriteriet for ferdigstillingen av et vellykket prosjekt i 2014 ligger, nemlig deltakelse og bidrag fra

mange tusen slektsforskere over det ganske land – ja, nettopp – deg!

Prosjektets to løp

DNF-1814 prosjektet er med andre ord selve prøvekluten for storebroren HBR. For å få prosjektet i havn før grunnlovsjubileet i 2014 er frivilliges innsats alfa og omega gjennom alle prosjektets faser. Prosjektet kan deles inn i to løp som vil gå parallelt:

- transkribering av kirkebøker
- lenking av persondata

Disse løpene er begge like viktige, men det ligger i kortene at transkriberingen av kirkebøker vil ha høyest prioritet tidlig i prosjektet. Og grunnen er selvsagt: Uten kirkebokdata å utføre lenking på, ingen lenking! Da sier det seg også selv at det vil være en viss forskyvning mellom de to løpene. Transkriberingsarbeidet må prioriteres det første året og sluttføres før juni 2013, slik at det siste året av prosjektet (2013–2014) i hovedsak vil ha plass for lenkingsarbeidet. Nå er noe av dette forspranget allerede sikret i og med at transkripsjoner av kirkebøker allerede er tilgjengelig gjennom Digitalarkivet, og folketellingen 1801 foreligger som sagt i elektronisk form. Vi er nå i gang med å laste opp kirkeboksdataene til wikien, og legger dermed grunnlaget for det kommende lenkingsarbeidet. En beskrivelse av hvordan lenkingen skal utføres vil presenteres i neste nummer av Slegt og Data. I det følgende vil jeg derfor kun gå inn på kirkebokstranskriberingen.

The screenshot shows a web page for a person named Birthe Karine Jørgensdatter (1). The page has a sidebar on the left with navigation links like 'Hovedside', 'Prosjektportal', 'Aktuelt', 'Siste endringer', 'Tilfeldig side', and 'Hjelp'. The main content area has a header with 'Side Diskusjon' and a search bar. Below the header, there is a section for 'Partner og barn' with a link to 'Partner Johannes Amundsen'. This is followed by a 'Livsløp' section containing a table with columns: Dato, Kilde, Rolle, Navn, F.dato, F.sted, Bosted, Fam.st., Siv.st., Yrke, KildeforekID, Far/Brudgom, Mor/Brud, Partner, and Barn/Andre. The table has one row of data for Birthe Karine Jørgensdatter. Below the table is a 'Lenkingskandidater' section with the text 'Ingen'. This is followed by a 'Steder' section with the text 'Bosted 1 Aase' and a 'Biografi' section.

Dato	Kilde	Rolle	Navn	F.dato	F.sted	Bosted	Fam.st.	Siv.st.	Yrke	KildeforekID	Far/Brudgom	Mor/Brud	Partner	Barn/Andre
1808.11.24	Kirkebok, vielse	brur	Birthe Karine Jørgensdatter			Aase	Pige		DA				Johannes Amundsen	

En skjermdump av et utkast til en personside i den kommende HBR-wiki med link til den transkriberte filen i Digitalarkivet der Birthe Karine Jørgensdatter er registrert som viet. Etter hvert som flere hendelser (dåp, vielse, begravelse) fra prosjektet «Det norske folk i 1814» lastes opp i wikien, vil dåpsinnførsler der hun er oppført som mor og kanskje hennes begravelse kunne lenkes sammen til én og samme side og utvide oppføringen i det historiske befolkningsregisteret.

Historisk befolkningsregister med flere muligheter

Det datamaterialet som vil inngå i prosjektet Det norske folk i 1814, er som allerede nevnt folketellingen 1801 og dåps-, vielses- og begravelleslister fra kirkebøkene. I enkelte tilfeller kan det gjøres unntak når kirkebøkene er tapt, som for eksempel Eidsvoll i Akershus og Buksnes og Vågan i Nordland. I Arkivverket legger vi ikke skjul på at vi nå ønsker fullt fokus på kildene for tidsperioden 1801–1815, men vi tar gjerne imot materiale som går ut over denne perioden også.

Brukergrensesnittet vil for DNF-1814 og HBR være det samme. Wikibasen som bygges opp gjennom DNF-1814, skal fungere som en prototyp for brukergrensesnitt og de bruksmulighetene som åpnes gjennom et slikt befolkningsregister. Kildetilfanget øker betraktelig utover 1800-tallet, og det er i utgangspunktet ikke noen grense for hvilke kilder som kan lastes opp i registeret og lenkes til den rette person eller familie. Alle folketellingene til og med 1910 vil inngå i HBR, og vi vil dermed være i stand til å følge utviklingen av hvem som bor i boligene mellom folketellingene ved

hjelp av kirkeboksinførsler og skifter. Det vil bli mulig å legge inn biografier, beskrivelse av livsløpet til personer og utviklingen av gårder og andre bosteder. Alle de kirkeboktranskripsjonene som hittil er levert til Digitalarkivet og som omfatter perioder før og etter 1801–1815, vil derfor også bli lastet inn i HBR for videre lenking. Det gjenstår noe av utviklingsarbeidet med programvaren for wikien, men det bør være i havn ikke altfor lenge over nyttår. I mellomtiden kan julemånedens brukes til å utføre et viktig transkriberingsarbeid på kirkebøkene.

Selvmord i slekta?

Ståle Sørbotten har et delikat problem. I ti år har familien søkt etter sanninga om Peder Hansen Øvrebotten endelikt og grav. Var det tabu etter eit sjølv-mord som gjorde at dei som kunne vite noko aldri snakka om han. Og, kvar vart han egentlig gravlagt?

”Familia har dei siste 10 åra prøvd å nøste opp kva som skjedde med Peder Hansen og kvar han kan ligge gravlagt. Sidan eg har arbeidd litt med data og slekt, har dei bedd meg gjere forsøk på å kome vidare. Eg er diverre ikkje nokon kløppar i faget når det gjeld amerikanske arkivirrganger og har difor også møtt ”veggen”. Det er difor mitt håp at det at det kan vere nokon ute i dataverda som kan lose meg litt lenger”, skriver Ståle Sørbotten i en mail til Slegt og Data. Han forteller:

”Peder Hansen Øvrebotten, f. 24.mars 1883 i Botnane i Bremanger, Sogn og Fjordane, utvandra til USA i 1907. Han reiste frå Bergen 29. april 1907 via Southampton med dampskipet St. Louis og steig i land i Amerika 12. mai 1907. Frå 1907 til 1911 veit familia lite om kvar han ferdast eller arbeidde med. I 1911 skreiv han visstnok heim og fortalde at broren August som reiste til Amerika i 1906 var død. Då omkom broren August i ei fallulukke i Oregon den 22. september og ligg gavlagt på Multnomah Park Cemetery. Dette brevet finst ikkje i dag. Naboar har fortalt at då mora fekk dette brevet, gret ho så sårt at heile brevet vart uleseleg av tårene som draup.

Familia har i hende to brevkort frå han. Det eine er datert Spokane.Wash. den 28 oktober 1910, der han skriv følgjande: ”Kjære mor.(uleseleg) jeg været paa reise i lang tid saa jeg ikkje engang har ... (uleseleg) havt anledning at skrive hjem. Jeg har været en tur imod øst lige til Montana , men er nu reist et stykke vest over igjen. Jeg syntes det blev for kalt naar jeg kom saa langt imod øst. Nu er

bestemmelsen at reise lengere syd til Oregon for at treffe August og til vaaren har jeg tenkt at reise til Alaska. Kjærlig hilsen til alle

Peder Hansen”

Det andre brevkortet er datert Jordan Rever (Vancouver Island)den 16.12.1912, der han skriv:” Kjære far. Tak for brevet som jeg nylig har modtaget. Paa andre siden kan de se billede af mine Kamerater og mig. Jeg arbejder fremdeles paa samme plads og liker mig bare godt. Det er nu snart Jul saa jeg vil ønske dere alle hjemme et godt jul og godt Nytt aar. Vennlig hilsen til alle. P.H.”

Her sluttar alle spor etter Peder Hansen Øvrebotten. Nokre år seinare, utan at det kan tidfestast fekk familien greie på at Peder Hansen Øvrebotten var omkommen, sansynlegvis i 1913. Dødsårsaka er uklar, men han vart visstnok funnen skoten med eit gever attmed seg. Om dødsårsaka var drap, eller sjølv-mord har familia aldri fått oppklara og dei har heller ikkje greidd å finne ut kvar dette skjedde, når det skjedde, og heller ikkje kvar han i sofall vart gravlagt. Det synest likevel å vere avgrensa til 2- 3 år etter 1911.. Kjelder som var i Amerika har opplyst at Peder var svert deprimert etter at broren døydde i 1911 og at det difor var nærliggande å tru at han tok livet sitt sjølv. Dette er likevel berre teoriar. Eit søskenbarn til Peder, og som reiste til Amerika nokolunde samstundes med han, var heime ein tur i 1946. Han besøkte mora til Peder, ho var då knapt 90 år. Han skulle ha vore svert unnvikande når det gjaldt kva som skjedde med Peder, men om det var på grunn av fordommar mot å fortelje om sjølv-mord, eller det var andre grunnar er sjølv-sagt uråd å ha noko formmeining om no.”

Deceased Online er en stor engelsk database over begravede og kremerte. Det koster ingenting å søke i databasen.

Anna-Karin Schander har besøkt den engelske messen «Who do you think you are» og håper hun får følge av flere skandinaver til neste år.

Find My Past hadde stand og hjelp besøkende på messen.

«Hvem tror du at du er»

AV ANNA-KARIN SCHANDER

«Hvem tror du at du er» skaper ringvirkninger i England

"Hvem tror du at du er" har blitt sendt i England siden 2004, og har skapt stor interesse for slektsforskning i England. Serien har både ført til et slektsforskningsmagasin og en årlig slektsforskermesse i England. Svenske Anna-Karin Schander var på slektsforskningsmessen Who Do You Think You Are Live i Kensington i London i år.

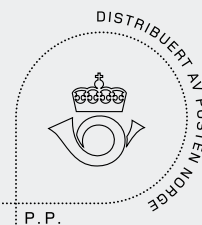
– Opplegget liknar de svenske årlige Släktforskar-dagarna med deltagare från olika släktforskarföreningar, historiska sällskap, arkiv och företag som bistår släktforskare. Samt föredrag och workshops i olika ämnen, dock är inträdet betydligt dyrare än på de Svenska Släktforskar-dagarna. Evenemangets huvudsponsorer är BBC Magazines, Ancestry.co.uk, Society of Genealogists med flera. Ancestry.co.uk som har en omfattande samling av brittiskt material hade en av de största monterarna i utställningen med många besökare. De hade även en spesiell lounge på andra våningen där Ancestry.com abonnenter kunde träffas och koppla av och diskutera sin forskning. Find My Past har också mycket engelskt material (folkräkningar, Militära handlingar och kyrkoböcker) på Internet. Vid deras monter gavs rikliga tillfällen för besökarna att få information eller titta i databaserna eller lösa abonnemang. Personalen var klädda i tidstypiska 1800-tals kläder. Scotlandspeople är en webbsite med liknande

innehåll som Find My Past fast med Skottskt material, även här visades materialet upp av hjälpsam personal. Ett populärt inslag var "Fråga en expert" där besökarna kunde boka ett 20 minuters samtal med en expert i något ämne från The Society of Genealogists och få råd om sin släktforskning. Köerna ringlade långa till detta evenemang. Ett annat populært inslag var intervjuer med personer i TV-serien Who Do You Think You are. Jag lyssnade på TV och kändis kocken Ainsley Harriott när han intervjuades om det han fått veta om sina svarta och vita förfäder i Västindien programmet han medverkade i. DeceasedOnline är den största brittiska webbsiten på Internet med en databas över begravda och kremerade. Sökningen i databasen är gratis att se all information om den sökta graven kostar dock en liten avgift, sier Schander som fikk et litt annet innblikk i slektsforskningen enn hun var vant til fra Sverige.

– Första och andra världskriget berörde många britters liv och föreningar och Institutioner som tillvaratog detta arv hadde en framträdande plats. Bland dessa var Commonwealth War Graves Commission som tillvaratar gravar från första och andra världskriget över soldater från brittiska samvædet, sier Schander som anbefaler alle med slekt i England å delta på neste års messe 22-26. februar i Olympia National Hall i London.

<http://www.whodoyouthinkyouarelive.com/>

B-Economique
NORGE

P.P.

Returadresse:
DIS-Norge
Øvre Slottsgate 2B
NO-0157 Oslo

Medlemsfordeler i DIS-Norge

- Medlemsbladet «Slekt og data» med mye slektsfaglig stoff tilsendes fire ganger i året.
- Full tilgang til våre hjemmesider med mye informasjon og faglig stoff.
- Mulighet til å bidra til DIStreff der du kan treffe andre slektsforskere som kanskje vet noe om din slekt. Som bidragsyter til DIStreff, får du brukernavn og passord slik at du kan lete i svensk, dansk og finsk database.
- Tilbud om å delta på medlemsmøter, kurs og andre arrangementer fra det laget du geografisk tilhører og fra sentralt hold.
- "Fadderordning". Du kan få tips og hjelp fra en etablert slektsforsker de første 12 måneder av ditt medlemsskap.
- Rabatt på briller og synstest fra Interoptik og Brilleland.
- Rabatt på bredbånd (internett) fra Telenor .
- Rabatt på diverse varer som slektstavler og bøker (se disbutikken www.disnorge.no/cms/disbutikk.html)
- Rabatt på bokinnbinding og trykking.
- Rabatt på «Genline» og «Svar» for dem med slekt i Sverige.
- DIS Norges medlemmer kan også få kjøpt varer som Norsk slektshistorisk forening (NSF) har til salgs (genealogi.no/NSF/nsf_og_disprodukter.htm)
- Norsk slektshistorisk forenings populære anetavler.
- Dublettsalg av bøker fra biblioteket.
- NSF's t-skjorte og nål.
- NST (Norsk slektshistorisk tidsskrift) og Genealogen.

brilleland

interoptik

